

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Emma Töyrylä & Milja Harju

HERKÄN LAPSEN HUOMIOIMINEN PÄIVÄKODISSA

Lastentarhanopettajien kokemuksia herkistä lapsista

Sosiaali- ja terveysala
2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Milja Harju ja Emma Töyrylä
Opinnäytetyön nimi	Herkän lapsen huomioiminen päiväkodissa – Lastentarhanopettajien kokemuksia herkistä lapsista
Vuosi	2018
Kieli	suomi
Sivumäärä	61 + 1 liite
Ohjaaja	Anne Savola-Vaaraniemi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten herkät lapset huomioidaan päiväkodissa. Tarkoituksena oli tarkastella myös sitä, kuinka tietoisia lastentarhanopettajat ovat herkkyydestä sekä millaisia vahvuuksia ja haasteita herkkyyteen liittyy. Opinnäytetyöllä haluttiin lisätä tietoisuutta herkkyyteen liittyvistä ominaisuuksista ja käytösmalleista sekä siitä, miten lastentarhanopettajat voivat työssään paremmin ottaa herkät lapset huomioon.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tutkimuksen aineisto purettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimukseen osallistui neljä lastentarhanopettajaa, jotka valikoituivat tutkimukseen työkokemuksensa ja koulutuksensa perusteella. Teoreettinen viitekehys muodostui herkkyydestä, päiväkodista varhaiskasvatusympäristönä sekä lapsen yksilöllisestä huomioimisesta. Teorian aluksi käsiteltiin herkkyyttä ja siihen liittyviä piirteitä, kuten herkkyyden osa-alueita. Tämän jälkeen tarkasteltiin päiväkotitoimintaa ohjaavaa teoriaa, varhaiskasvatuslakia ja varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä päiväkodin päivittäiseen toimintaan liittyviä asioita. Lopuksi tarkasteltiin lapsen yksilöllistä huomioimiseen liittyviä seikkoja, yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kasvattajan sensitiivisyyden vaikutusta lapseen.

Tutkimustuloksista selvisi, että herkkiä lapsia huomioidaan monin eri keinoin. Pohjana huomioimiselle toimii tietoisuus herkkyydestä ja lapsen yksilöllisistä ominaisuuksista. Huomioimiskeinoina toimivat lapsen yksilöllisten tarpeiden tukeminen ja ohjaaminen, ympäristön rauhoittaminen ja aistiärsykkeiden karsiminen sekä rauhallinen vuorovaikutus lapsen kanssa. Tuloksista selvisi myös, että lastentarhanopettajien tietoisuus herkkyydestä on lisääntynyt. Tähän vaikuttavat muun muassa lapsesta lähtöisin oleva tarve toiminnan muuttamiseen sekä lastentarhanopettajan oma kiinnostus aiheeseen. Herkkien lasten vahvuudet liittyvät selkeästi toisten huomioimiseen ja empatiakykyyn. Haasteellisia ovat erilaiset sosiaaliset tilanteet ja muutostilanteet.

ABSTRACT

Author	Milja Harju and Emma Töyrylä
Title	Paying Attention to Sensitive Children in a Kindergarten – Kindergarten Teachers' Experiences on Sensitive Children
Year	2018
Language	Finnish
Pages	61+1 Appendix
Name of Supervisor	Anne Savola-Vaaraniemi

This bachelor's thesis focused on the question how kindergarten teachers pay attention to sensitive children. The purpose was to find out how much kindergarten teachers know about sensitivities, strengths and challenges that might be concerning sensitive children. The aim of this study was to disclose knowledge about sensitive children and what the best ways to work with these children are.

The study was qualitative and the material was collected with a semi-structured interview. The research material was analyzed with material-oriented content analysis method. The target group includes four kindergarten teachers, who work in different kindergartens in the area of Vaasa.

The theoretical frame of this study included sensitivity, kindergarten as an environment of early childhood education and a child's individuality. Sensitivity and its characteristics were dealt with first including the sub-areas of sensitivity. Early childhood education, the documents guiding it and kindergarten as operational environment were defined next. The last section of theoretical part included the individuality of a child and how the sensitivity of adults who work with children affects a child.

The results of the research proved that there are many ways to pay attention to the sensitivity of children. The most important thing is knowledge of sensitivity and individual attention. Ways to pay attention to children include supporting individual needs of the child, guiding, calming the environment, eliminating, sensory stimulus and a peaceful conversation with children. Kindergarten teachers' knowledge of sensitivity has grown because the kindergarten teachers themselves have shown interest in the topic and have the children's behavior as a starting point. The strengths of sensitive children are clearly related to paying attention to other people and feeling empathy. Different social situations and changes in the situations are challenging to sensitive children.

Keywords	Sensitivity, individuality, kindergarten, early childhood education
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	10
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	11
	3.1 Keskeiset käsitteet.....	11
	3.2 Aikaisemmat tutkimukset	12
4	HERKKYYS	14
	4.1 Herkkyyden osa-alueet.....	14
5	LAPSEN HERKKYYS	16
	5.1 Herkkä lapsi	16
	5.2 Herkän lapsen ominaisuudet	18
	5.3 Temperamentti	18
6	PÄIVÄKOTI VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ	20
	6.1 Varhaiskasvatus	20
	6.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	21
	6.3 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	22
	6.4 Päiväkoti toimintaympäristönä	22
	6.5 Päiväkodin henkilöstö.....	23
	6.6 Päiväkodin arki	24
7	LAPSEN YKSILÖLLINEN HUOMIOIMINEN	25
	7.1 Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma	25
	7.2 Kasvattajan sensitiivisyys	26
	7.3 Herkkä lapsi päiväkodissa.....	27
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
	8.1 Tutkimusmenetelmä.....	28
	8.2 Aineistonhankinta	28
	8.3 Sisällönanalyysi	30
	8.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
9	TUTKIMUSTULOKSET.....	32
	9.1 Lastentarhanopettajan määritelmä herkkyydestä.....	32

9.2	Millaisia herkäät lapset ovat	33
9.3	Henkilökunnan tietoisuus herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista	35
9.4	Herkän lapsen ominaisuudet	37
9.5	Herkän lapsen vahvuudet	38
9.6	Herkän lapsen haasteet	39
9.7	Herkkyyden yleisin osa-alue	41
9.8	Herkkyyden ilmeneminen päiväkodin arjessa	42
9.9	Herkän lapsen kohtaaminen	43
9.10	Yhteistyö vanhempien kanssa	46
9.11	Erityisen tuen tarpeet	47
9.12	Herkän lapsen tukeminen	49
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	51
11	POHDINTA	55
	LÄHTEET	58

LIITTEET

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Herkkyyden määritelmä	29
Kuvio 2. Herkkä lapsi	31
Kuvio 3. Henkilökunnan tietoisuus	33
Kuvio 4. Herkän lapsen ominaisuudet	34
Kuvio 5. Herkän lapsen vahvuudet	35
Kuvio 6. Herkän lapsen haasteet	37
Kuvio 7. Herkkyyden yleisin osa-alue	38
Kuvio 8. Herkkyyden ilmeneminen arjessa	39
Kuvio 9. Herkän lapsen kohtaaminen	41
Kuvio 10. Yhteistyö vanhempien kanssa	43
Kuvio 11. Erityisen tuen tarpeet	45
Kuvio 12. Herkän lapsen tukeminen	46

LIITELUETTELO**LIITE 1. Haastattelulomake**

1 JOHDANTO

Tutkimuksen aiheena on herkkyys ja herkkien lasten huomioiminen Vaasan alueella sijaitsevissa päiväkodeissa. Opinnäytetyön aihe valikoitui vahvasta mielenkiinnosta herkkiä lapsia ja heidän tukemistaan kohtaan. Tutkimme mitä herkkyys on ja millaisia haasteita sekä vahvuuksia lasten herkkyyteen liittyy. Myös päiväkodin henkilökunnan tietoisuus herkkyydestä on yksi tutkimusaiheistamme. Tutkimuskohteena ovat lastentarhanopettajat, jotka valikoituivat kohderyhmäksi työympäristön, koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella. Yksi haastateltavista on lisäksi kouluttautunut erityislasterhanopettajaksi ja yksi steinerpedagogiikkaan suuntautunut lastentarhanopettaja.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu herkkyydestä, päiväkodista toimintaympäristönä sekä lapsen yksilöllisestä huomioimisesta. Keskeisimmät käsitteet ovat varhaiskasvatus, herkkyys, lastentarhanopettaja, päiväkotiki sekä yksilöllinen huomioiminen. Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineiston keruumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua teemahaastattelua ja aineisto analysoidaan sisällönanalyysiä käyttäen.

Tietoisuus herkkyydestä on kasvanut viime vuosina, mutta herkkät lapset ovat aihe, josta tulisi silti olla enemmän tutkittua tietoa. Päiväkotien suurten ryhmäkokojen myötä on tärkeää kiinnittää huomiota kaikkien lasten hyvinvointiin ja tuoda lasten oikeuksia esiin. Erityisesti herkkät lapset kärsivät lapsiryhmien suuresta koosta ja haluamme tämän tutkimuksen myötä kiinnittää huomiota lasten päiväkotioloihin ja aikuisen sensitiivisyyden merkitykseen.

Julkisuuteen nousee jatkuvasti enemmän tietoa erityisherkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista. Erityisherkkyys on Elaine N. Aronin kehittämä käsite kuvaamaan ihmisiä, jotka reagoivat ja prosessoivat normaalia herkemmin erilaisia aistiärsyksiä (Aron 2015, 31). Tässä tutkimuksessa puhutaan kuitenkin yleisesti herkkyydestä siitä syystä, että haluamme korostaa myös yksittäisiä, ehkä vain yhdellä osa-alueella esiintyviä herkkyyden kokemuksia ja tuoda esiin näiden aitoutta. Mikään maailmassa ei ole mustavalkoista, eivät myöskään lasten kokemukset herkk-

kyydestä. Lapsen herkkyyden esiintyminen voi vaihdella hyvinkin vähäisestä laajaan, usealla osa-alueella esiintyvään herkkyyteen, mutta herkkyyden kokemus on kuitenkin lapselle aina aito ja merkityksellinen, joten vähäiseenkin herkkyyteen tulisi kiinnittää huomioita.

Herkkyyden käsitteleminen tutkimusaiheena oli meille selvää alusta lähtien. Aihe kiinnostaa omien persoonallisuuspiirteidemme ja herkkyyden kokemusten lisäksi myös sen takia, että haluamme olla aktiivisesti mukana parantamassa lasten olosuhteita päiväkodeissa ja herkkyyden huomioimisessa lasten jokapäiväisessä elämässä. Jokainen herkkä lapsi ja herkkyyden kokemus ansaitsee tulla tunnistetuksi, kohdattuksi ja kunnioitetuksi aitona ja ainutlaatuisena.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten lastentarhanopettajat huomioivat herkät lapset päiväkodissa. Tarkastelemme myös herkkyyteen liittyviä vahvuuksia ja haasteita. Pyrimme tutkimuksessamme tuomaan esiin sitä, että lapsia on monenlaisia ja heidät kaikki tulee kohdata tarpeidensa vaatimalla tavalla. Tutkimuksen tulosten avulla pyrimme lisäämään lastentarhanopettajien ja muiden varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien tietoisuutta herkkyydestä ja siitä, minkälaisia keinoja herkkien lasten tukemiseen voidaan käyttää. Tutkimus toteutettiin kolmessa Vaasan alueella sijaitsevassa päiväkodissa sekä yhdessä esikoulussa.

Haluamme lisätä tietoisuutta herkistä lapsista, ei vain erityisherkestä tai jonkin diagnoosin saaneista lapsista. Usein puhutaan erityisherkkyydestä, mutta herkät lapset saattavat jäädä unholaan ja näin ollen tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoisuutta heidän tuntemuksista, mitkä ovat yhtä lailla aitoja ja tärkeitä niin kuin erityisherkin lapsen.

Päätutkimuskysymyksenä on, miten herkät lapset huomioidaan päiväkodissa. Alatutkimuskysymyksenä selvitetään, millaisia vahvuuksia ja haasteita herkillä lapsilla esiintyy ja kuinka tietoisia päiväkodin henkilökunta on herkkyydestä.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu herkkyyden määrittelystä, lapsen yksilöllisestä huomioimisesta sekä päiväkodista toimintaympäristönä. Nämä kolme liittyvät olennaisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen ja muodostavat tutkimuksen peruselementit. Laajempaan teoriaosuuteen siirrytään keskeisten käsitteiden ja aiempien tutkimusten esittelyn jälkeen.

3.1 Keskeiset käsitteet

Tutkimuksen kannalta keskeisimmät käsitteet ovat herkkyys, varhaiskasvatus, lastentarhanopettaja, päiväkotiki sekä yksilöllinen huomioiminen.

Herkkyydellä tarkoitetaan erityisen sensitiivisiä ihmisiä (Satri 2014, 13). Herkkyys koostuu kehollisista tuntemuksista ja aistiherkkyydestä, mikä on synnynnäinen psykofyysinen ominaisuus. Herkkyys voidaan määrittellä myös osaksi temperamenttia. (Satri 2014, 17–18.) Herkkyys luokitellaan fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaaliseksi herkkyydeksi (Satri 2014, 23–24).

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta (L540/2018, § 2). Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatustoiminta sekä päiväkodissa järjestettävä toiminta (L540/2018, § 1). Tutkimuksemme liittyy päiväkodissa järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Lastentarhanopettaja on varhaiskasvatuksessa työskentelevä ammattilainen, jolta vaaditaan moninaista osaamista hoidon, kasvatuksen ja opetuksen parissa. Tämän lisäksi lastentarhanopettajien tulee olla yhteistyökykyisiä ja omata johtamiseen, vuorovaikutukseen ja toiminnan kehittämiseen liittyviä taitoja. (Antila 2015, 6.)

Päiväkotiki on se fyysinen toimintaympäristö, jossa varhaiskasvatus järjestetään (L540/2018, § 1). Tämän toimintaympäristön tulee olla kehittävä ja oppimista edistävää, turvallinen, terveellinen sekä lasten tarpeet huomioon ottava (L540/2018, § 10).

Yksilöllinen huomioiminen tarkoittaa sitä, että toimintaa suunnitellaan lapsiläh- töisesti ja lapsen erityispiirteet ja tarpeet huomioon ottaen. Lapsen yksilöllistä huo- mioimista ohjaa esimerkiksi varhaiskasvatuslaki, jonka mukaan jokaiselle lapselle tulee laatia päivähoitossa oma, henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Tässä suunnitelmassa tulevat esiin niin lapsen terveyteen liittyvät erityistarpeet, ih- missuhteet kuin mielenkiinnonkohteetkin. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 6.)

3.2 Aikaisemmat tutkimukset

Herkkyydestä on lähivuosina tehty muutamia opinnäytetöitä, väitöskirja sekä pro gradu -tutkielmia. Aikuisten herkkyyteen liittyviä tutkimuksia oli useampia, mutta suurin osa lapsen herkkyyttä käsittelevistä tutkimuksista oli opinnäytetöitä.

Erityisherkkyyteen liittyvästä aistiyliherkkyydestä, tarkemmin määriteltynä melu- herkkyydestä on tehty väitöskirja, jossa selvitettiin muun muassa sitä, millaisiin so- maattisiin ja psykologisiin tekijöihin meluherkkyys liittyy ja että selittävätkö perin- tötekijät meluherkkyyteen liittyviä eroja. Tutkimus osoitti muun muassa sen, että meluherkkyydellä on yhteys sydän- ja verisuonitautikuolleisuuteen. Meluherkkyy- teen on katsottu liittyvän myös familiaalisuutta tarkoittaen sitä, että meluherkkyys kasaantuu perheisiin. (Heinonen-Guzejev 2009, 8.)

Erityisherkkyyttä on tutkittu myös yksilöllisenä kokemuksena ja sosiaalisena il- miönä Minna Paanasalon sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielmassa. Tutkimuk- seen osallistui kymmenen erityisherkkyyteen samaistuvaa henkilöä, jotka kirjoitti- vat tutkijalle kokemuksistaan. Tutkimukseen osallistuneet kokivat erityisherkkyy- tensä löytämisen olleen merkittävä tapahtuma, joka on laajentanut heidän kuvaansa itsestään ja maailmasta sekä antaneen selityksiä monille asioille. (Paanasalo 2017.)

Erityisherkkien aikuisten tunne-elämää pro gradu -tutkielmassaan käsitellyt Marju Kojonen-Kyllönen on lähestynyt aihetta temperamenttitutkimuksen lähtökohdista ja selvittänyt tutkittavien tuntemuksia heidän omien, herkkyyttä käsittelevien kir- joitustensa perusteella. Tutkimustuloksista käy ilmi, että herkkyyden kokeminen on voimakasta ja hyvin yksilöllistä, ja tutkittavat kokevat siitä aiheutuvan sekä positiivisia, että negatiivisia asioita. (Kojonen-Kyllönen 2012.)

Herkkyyttä käsittelevistä opinnäytetöistä mainittakoon Anna-Matilda Tähtisen ”Eryisherkkä lapsi päiväkodissa”, jossa tarkastellaan erityisherkkää lasta ja tämän arkea päiväkodissa vanhemman näkökulmasta. Tutkimustuloksista ilmeni, että vanhemmat ovat tietoisia erityisherkkyydestä ja osasivat tunnistaa erityisherkkän lapsen piirteitä. Vanhemmat kokivat, että erityisherkkyyks tuo elämään paljon iloa, mutta myös haasteita esimerkiksi rutiinien muuttuessa tai lapsen ollessa ylikuormittunut liiallisista ärsykkeistä. (Tähtinen 2015, 2.)

4 HERKKYYS

Herkkyydellä tarkoitetaan erityisen sensitiivistä ihmistä (Satri 2014, 13). Herkkyys koostuu kehollisista tuntemuksista ja aistiherkkyydestä, mikä on synnynnäinen psykofyysinen ominaisuus. Herkkyys on synnynnäistä, mutta ympäristöllä ja kasvatuksella on vaikutusta siihen, minkälaiseksi herkän ihmisen persoonallisuus muodostuu. Synnynnäisyydellä tarkoitetaan sitä, että jollain asialla, tässä tapauksessa herkkyydellä, on biologinen perusta. Herkkyys voidaan määritellä myös osaksi temperamenttia. (Satri 2014, 17–18.) Herkkyys luokitellaan fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalisesti herkkyydeksi (Satri 2014, 23–24).

Elaine N. Aronin mukaan herkkyys voidaan jaotella luokittaiseksi. Noin 15–20 prosenttia väestöstä on herkkiä tai erittäin herkkiä. 20 prosenttia väestöstä on kohtalaisen herkkiä ja jäljelle jäävä määrä väestöstä ei ole tavanomaisille ärsykeille herkkiä. (Satri 2014, 19.) Erityisen herkällä tarkoitetaan sitä, että henkilö on normaalia herkempi reagoimaan ja prosessoimaan aistiärsykeitä. Erityisherkkyys liittyy keskeisesti tahdosta riippumattoman hermoston voimakkaaseen reagointikykyyn tilanteissa, mitkä eivät herätä muissa minkäänlaista reaktiota. (Suomen erityisherät ry, 2017.) Ihminen tiedostaa ympäristöstä herkästi erilaisia vivahteita, mutta myös monet asiat saattavat tuntua ylivoimaisen runsailta ärsykeiltä. Tällaista piirrettä esiintyy 15-20 % ihmisistä. (Aron 2013, 23.)

Herkkyys nähdään usein tunteina, vaikka se on paljon muutakin. Herkät ihmiset tekevät luonnostaan paljon havaintoja ympäristöstä ja ihmisistä, mutta on yksilöllistä, miten ja kuinka paljon havaintoihin kiinnitetään huomiota. Usein herkät havaitsevat pienetkin muutokset ja reagoivat niihin sisäisesti. (Satri 2014, 17&22.) Herkät altistuvat kuormittumiselle ja ylivilittymiselle helposti, sillä he aistivat ympäristöstään valtavasti vaikutuksia ja ärsykeitä (Satri 2014, 26).

4.1 Herkkyyden osa-alueet

Fyysinen herkkyys on aistiherkkyyttä, mikä tarkoittaa sitä, että herkkien aivot ja hermosto prosessoivat aistiärsykeitä liiallisella tarkkuudella. Tämän takia herkkä ihminen poimii ympäristöstä huomaamattaan pieniä vivahteita. Aistiherkkyydessä

painottuu yleensä herkkyys äänille, hajuille ja visuaalisille ärsykeille, kuten väreille ja valoille. (Satri 2014, 23.) Erityisen aistiherkälle ja hermostuvalle lapselle kiireinen tilanne voi olla liian kuormittava, jolloin lapsi saattaa esimerkiksi kieltäytyä liikkumasta. (Satri 2014, 128.)

Ihmisten ja ympäristön fyysinen aistiminen ulottuu kehon ulkopuolelle, mikä tarkoittaa sitä, että ihminen on yleensä tarkka siitä, kuinka lähelle fyysisesti itseään hän päästää ihmiset. Osa fyysisesti herkistä, niin lapsista kuin aikuisista, ei halua, että heitä esimerkiksi halataan. (Satri 2014, 23.) Jos herkällä lapsella ilmenee keskittymis- ja oppimisvaikeuksia, puhutaan aistiherkkyydestä. Lasta voi häiritä hyvinkin pienet asiat, esimerkiksi ympäriltä tuleva melu. (Satri 2014, 130.)

Psyykinen herkkyys tarkoittaa sitä, että herkkä ihminen järkyttyy esimerkiksi raukkudesta ja väkivallasta. Herkkä saattaa tällöin kyetä tuntemaan ja kuvittelemaan tapahtuman niin tarkasti, että se aiheuttaa hänessä suurta ahdistusta. (Satri 2014, 24.)

Sosiaalinen herkkyys tarkoittaa kykyä havaita vuorovaikutukseen liittyviä yksityiskohtia tarkasti. Sosiaalisesti herkkä ihminen lukee erittäin tarkasti sanatonta viestintää ja eleitä sekä ilmeitä. Herkkä ihminen saattaa tunnistaa asioita, joiden ei ole tarkoitus tulla esiin. (Satri 2014, 24.)

5 LAPSEN HERKKYYS

Herkillä lapsilla on usein taipumus sensitiivisyyteen, mutta temperamentti- piirteet ovat hyvin vaihtelevia. Toiset lapset kiinnittävät enemmän huomiota sosiaalisiin tilanteisiin ja toiset tarkkailevat omaa sisintään. Monet herkäät lapset ovat hyvin rauhallisia, mutta joukosta löytyy myös vilkkaita lapsia. Uusissa tilanteissa tyypillistä herkille lapsille on pysähtyminen ja tilanteen tarkkaileminen. Erityisen sensitiivisille eli herkille lapsille on tyypillistä pikkutarkkuus ja reagointiherkkyys ja herkkien lasten kanssa tulee huomioida erityisesti se, että herkkä lapsi ei ole millään tavalla viallinen vaan herkkyys tulee nähdä vahvuutena. (Satri 2014, 114–115.) Useimmat herkäät lapset kaipaavat muita lapsia vähemmän vaihtelua elämäänsä (Satri 2014, 132).

5.1 Herkkä lapsi

Herkkyys on havaittavissa jo varhaisesta vauvaiästä lähtien. Vauva reagoi ympäristönsä ärsykkeisiin esimerkiksi itkemällä erityisen herkästi. (Satri 2014, 114–115.) Synnynnäisesti herkkä ja voimakkaasti reagoiva lapsi yli virittyy herkemmin kuin muut lapset ja näin ollen he tarvitsevat tukea selviytymään stressiherkkyytensä kanssa tilanteesta, jotka eivät aiheuta muille lapsille vaikeuksia (Satri 2014, 120). Herkäät lapset reagoivat ylikuormittumiseen itkuisuudella, raivokohtauksilla ja väsymyksellä, jolloin rauhallinen ja hiljainen ympäristö auttaa rauhoittumaan (Satri 2014, 128). Herkille lapsille on erityisen tärkeää onnistumisen kokemukset, mikä vie heitä eteenpäin arkuuden voittamisessa ja uusien asioiden opettelemisessa. Herkäät lapset suoriutuvat tutuissa tilanteissa paremmin kuin uusissa, joten tarkka valmistautuminen uuteen tilanteeseen auttaa herkkää lasta pärjäämään paremmin. (Satri 2014, 117–118.) Herkäät lapset ovat yleensä hyvin kilttejä ja pyrkivät toimimaan oikein. Ominaista on käydä eri tilanteita läpi ja antaa itselleen palautetta. (Satri 2014, 120.)

Herkät lapset kokevat herkästi häpeää ja syyllisyyttä. Häpeän välttäminen on erityisen tärkeää ja se voidaankin nähdä lapsen itsetuntoa tukevana tekijänä. Itsetunto on osa minäkuvaa, minkä ihminen näkee osana itseään. (Satri 2014, 122.) Itsetun-

nolla tarkoitetaan jokaisen omaa käsitystä itsestä, mikä rakentuu lapsuudesta ja kehittyä koko elämän ajan (Väestöliitto 2018). Minäkuvalla tarkoitetaan ihmisen omaa suhteellisen pysyvää käsitystä itsestään, minkä avulla hän kuvaa ja arvioi omaa käyttäytymistä ja ominaisuuksia (Ylihärsilä 2014, 3).

Lapsen itsetuntoa tukeessa on tärkeää osoittaa lapselle, että hän on hyvä. Lasta tulee kiittää, vaikka hän ei onnistuisi erinomaisesti tekemisessään. Sisäinen ja ulkoinen palkinto on tärkeää erottaa toisistaan, mutta molemmilla on merkitystä itsetunnolle. Lapsen itsensä kokema sisäinen palkinto on hänen oma kokema riemu suorituksesta, mikä kohottaa hänen itsetuntoaan. On tärkeää huomioida, miten lasta kannustaa ja miten palautetta antaa, ettei lapsi tunne oloaan virheelliseksi tai huonoksi. (Keltikangas-Järvinen, 160, 2009.)

Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen on tärkeää herkälle lapselle. Tässä kasvattajan rooli on erityisen tärkeä. Vanhempi voi esimerkiksi opettaa lapselleen tunteiden ilmaisemista. Tunteiden oppimisessa keskeistä on tunteiden nimeäminen. Jo vauvaiässä lapsen ja hoitajan vuorovaikutuksella on keskeinen rooli tunteiden opetelemisessä. Vauvan kohdatessa hoitajan kasvot, hän pystyy kokemaan voimakkaita myönteisiä tunnetiloja. (Satri 2014, 125–126.)

Ylisuojelu ja hemmottelu on herkän lapsen kannalta erittäin haitallista siinä missä jatkuva eteenpäin tuuppiminenkin. Herkkä lapsi tarvitsee vanhemmiltaan henkistä tukea kehittyäkseen itsenäiseksi. Lämminhenkisyys ja rajat ovat tärkeitä jokaiselle lapselle, mutta herkille, erityisen sensitiivisille lapsille tämä on erityisen tärkeää herkkien aistien takia. (Satri 2014, 112–113.) Jos lapsen itkua ja surua vähätellään, pilkataan tai halveksutaan, lapsi oppii häpeämään herkkyyttään (Malinen 2010, 34).

Lapsuudessa aistienherkkyys on erityisen korostunutta ja herkkä lapsi havainnoi erittäin tarkasti ympäristöään, esimerkiksi pieni muutos ruuassa voi tuntua häiritsevältä tai jopa pelottavalta. Herkkä lapsi voi kokea päällään olevat vaatteet epämiellyttäväksi. Pakottamalla pukeutumaan vaatteisiin, mitkä tuntuvat inhottavilta tai syömään ruokaa, jota hän pelkää tehdään haittaa lapsen yksilöllisyydelle, esimerkiksi lapsen tunto- tai makuaistin herkkyydelle. Tällainen käytös aikuiselta voi joh-

taa lapsen todellisuudentajun vääristymiseen, kun lapsi ei voi luottaa omiin tekemiinsä havaintoihin. (Mattila 2014, 20). Erityisen sensitiivinen lapsi maistaa ja haistaa pienimmätkin vivahteet esimerkiksi tutusta ruuasta, joillekin herkille on erityisen tärkeää se, miltä ruoka tuntuu suussa ja että tietyt ruuat eivät kosketa toisiaan ruokalautasella (Satri 2014, 132).

5.2 Herkän lapsen ominaisuudet

Elaine Aronin kehittämän testin mukaan herkän lapsen ominaisuuksiin kuuluu, että lapsi pelästyy herkästi, valittaa ihoa vasten olevista vaatteista, huomaa epätavallisen tuoksun, on hyvin intuitiivinen, jännittävän päivän päätteeksi lapsi on vaikea saada nukkumaan, sopeutuu huonosti isoihin muutoksiin, kyselee paljon, suosii hiljaisia leikkejä, huomaa toisten epämukavuuden, on perfektionisti, hyvin herkkä kivuille, häiriintyy meluisissa paikoissa ja suoriutuu parhaiten, kun paikalla ei ole vieraita ihmisiä. (Satri 2014, 113–114.)

Herkän lapsen ominaisuuksia esimerkiksi kiltteyttä, ystävällisyyttä ja kohteliaisuutta tulee kehua, jotta lapsi kokisi hänen herkät ominaisuutensa hyvinä. Herkkyydestä tulee puhua positiiviseen tapaan. Herkkää lasta ei tule puhutella arkana, vaan sensitiivisenä tai herkkänä. Herkkyyttä ei kuitenkaan tule korostaa joka tilanteessa, jotta lapselle ei tule tunne, että hän ei kykene johonkin asiaan, koska on herkkä. (Satri 2014, 123.)

5.3 Temperamentti

Temperamentilla tarkoitetaan yksilöllisiä, biologiaan pohjautuvia valmiuksia ja taipumuksia reagoida tietyllä tavalla esimerkiksi nälkään, väsymykseen tai tunnetiloihin. Temperamenttipiirteet ovat suhteellisen pysyviä ja ne ilmaantuvat jo vauvaiässä. (Keltikangas-Järvinen 2008, 12.)

Lapsen temperamentti, älykkyys ja tunne-elämä ohjaavat käyttäytymistä. Lahjakkuudella, älykkyydellä ja tavoilla käsitellä tai torjua asioita on vaikutusta siihen, miten muut ihmiset kohtaavat lapsen. Lapsi tietämättään muokkaa ympäristöään niin, että läheiset ihmiset soveltuvat oman käytöksensä lapsen käyttäytymisen ja

luonteen mukaisesti. Toiset lapset ovat synnynnäisesti herkempiä ja toiset taas syntymästä saakka vahvempia. Arkuus, pelokkuus ja ujous vaikuttavat ihmissuhteiden luomiseen ja siihen, että ihminen voi jäädä ilman kaipaamansa hyväksyntää ja huolenpitoa. Vahva lapsi voi luottaa itseensä ja heidän itsetunto voi olla vahva, mutta heidän voi olla vaikea kiintyä toisiin ihmisiin. (Malinen 2010, 32–34.)

Ryhmän ulkopuolelle jääminen tai jättäytyminen lisää epävarmuutta ja ulkopuolisuuden tunnetta. Ujoudesta kärsivä ei välttämättä uskalla tulla esiin ja näin ollen jää ilman positiivista palautetta. Positiivisella palautteella on merkitystä itsetunnon vahvistumiselle. Toisilta ihmisiltä saatu rohkaisu ja positiivinen palaute vahvistaa itseluottamusta myöhemmissä vuorovaikutustilanteissa. (Malinen 2010, 34.)

6 PÄIVÄKOTI VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ

Lapsen päivittäisellä ympäristöllä on suuri merkitys lapsen hyvinvointiin ja päiväkotiki on usein se paikka, jossa varhaiskasvatus järjestetään. Aluksi tarkastellaan päiväkotitoimintaa ohjaavaa varhaiskasvatusta ja sen perusteita, jonka jälkeen siirrytään varhaiskasvatuksen toimintaympäristöihin sekä päiväkodin arkeen liittyvän toiminnan käsittelyyn.

6.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on tärkeä osa suomalaista koulujärjestelmää ja keskeisessä osassa lapsen kasvua ja kehitystä (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 8). Lapsi saa varhaiskasvatuksesta sellaisia tietoja ja taitoja, jotka vahvistavat tämän osallisuutta sekä luovat pohjan sille, että lapsesta kasvaa yhteiskuntamme aktiivinen jäsen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 14). Varhaiskasvatuksessa opittavia taitoja ovat esimerkiksi laaja-alaiseen oppimiseen liittyvät ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, osallistuminen ja vaikuttaminen sekä monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologian osaaminen (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 22).

Huoltajilla on aina ensisijainen vastuu lastensa kasvattamisesta, mutta varhaiskasvatus tukee ja täydentää tätä kasvatustehtävää (Opetushallitus 2016, 4). Varhaiskasvatus toimii kasvattavana elementtinä myös huoltajien suuntaan auttaen heitä paitsi lasten kasvatuksessa, myös mahdollistaen vanhempien osallistumisen työelämään tai opiskeluun (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 14).

Varhaiskasvatuksen yhdenmukaisuutta ja toteutumista ohjataan varhaiskasvatussuunnitelman perusteella, jonka alle sijoittuvat paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen yksilöllistä huomiointia korostava lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 8).

6.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatukseen pohjautua Opetushallituksen antama määräys, jonka perusteella paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat toteutetaan. Myös esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 4.) Lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa käsitellään seitsemännessä luvussa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksessa toteutettavat tavoitteet, sisällöt sekä varhaiskasvatuksen järjestäjien ja huoltajien yhteistyön pääpiirteet. Varhaiskasvatussuunnitelmien perustehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä ja toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden opastuksella pyritään tarjoamaan tasavertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta ympäri maan sekä luomaan mahdollisimman hyvät edellytykset lasten kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on päivitetty vuonna 2016 käyttäen hyödyksi lasten kasvuympäristöön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutoksiin liittyviä tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 4.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa määritellään varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmassa tulee huomioida paikalliset erityispiirteet ja poikkeavuudet, pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatukseen liittyvät arvioinnin ja kehittämistyön tulokset. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan aina yhteistyössä paikallisesta opetuksesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä huolehtivien viranomaisten kanssa. Varhaiskasvatusta järjestävä taho huolehtii myös, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, lapsille itselleen sekä heidän huoltajilleen annetaan mahdollisuus toiminnan kehittämiseen ja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 5.)

6.3 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatusta voidaan antaa päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai erilaisina kerhotoimintoina. Nämä toimintamuodot saattavat poiketa toisistaan paljonkin riippuen esimerkiksi oppimisympäristöstään, resursseistaan, henkilöstön rakenteesta tai lapsiryhmän koosta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 17.) Koska tutkimuksemme sijoittuu päiväkotiympäristöön, keskitymme tähän toimintamuotoon tarkemmin.

6.4 Päiväkoti toimintaympäristönä

Pirjo-Leena Koivusen mukaan (2009, 179) päiväkodin toimintaympäristö pitää sisällään eri osa-alueita, joita ovat fyysinen, psyykinen, toiminnallinen, sosiaalinen, pedagoginen ja kulttuurinen toimintaympäristö.

Fyysisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan sitä konkreettista tilaa ja ympäristöä, jossa lapsi viettää päivänsä; päiväkotirakennus, sen tilat ja huoneet sekä siihen kuuluva piha-alue. Fyysisessä ympäristössä erityistä huomioita tulee kiinnittää sen turvallisuuteen sekä siihen, miten se mahdollistaa päiväkodin päivittäiset tilanteet. (Koivunen 2009, 179.)

Psyykinen ympäristö tarkoittaa sitä, miltä päiväkodissa tuntuu, millainen tunnelma ja ilmapiiri siellä vallitsee. Päiväkodissa työskentelevät kasvattajat ovat keskeisessä roolissa turvallisen ja lämpimän psyykkisen tilan luomisessa sillä kasvattajan oma käyttäytyminen, puhetyyli ja käytös vaikuttavat tähän. (Koivunen 2009, 183.)

Sosiaaliseen ympäristöön kuuluvat ne asiat joita päiväkodissa tehdään sekä ne henkilöt, jotka liittyvät päiväkodin arkeen: tilanteet, joita kasvattajat ja lapset kokevat päiväkodissa sekä henkilöt, jotka tilanteisiin liittyvät, yleensä kasvattajien ja lasten lisäksi lasten vanhemmat (Koivunen 2009, 183).

Pedagoginen ympäristö tarkoittaa oppimisympäristöä. Kasvattaja on jälleen keskeisessä roolissa, sillä kasvattajan käsitys oppimisesta ja siihen liittyvät toimintatavat välittyvät suoraan lapselle. Oppimisympäristöön liittyy myös fyysinen ympäristö,

esimerkiksi se miten päiväkodin pihaympäristö tarjoaa oppimiskokemuksia ja onko sisällä tarpeeksi tilaa esimerkiksi ryhmätöiden järjestämiseen. (Koivunen 2009, 183.)

Kulttuurisella ympäristöllä tarkoitetaan sitä, miten maamme kulttuuri näkyy päiväkodin toiminnassa. Kulttuurisen ympäristön tulisi myös antaa tilaa yksilöllisille ominaisuuksille suomalaisten lasten sekä muista kulttuureista tulleiden lasten keskuudessa. Tämä ei ole aina yksinkertaista, mutta kaikkien lasten tarpeet tulee ottaa huomioon. (Koivunen 2009, 186.)

6.5 Päiväkodin henkilöstö

Päiväkodissa työskentelevän henkilöstön tarkoituksena on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Yhteistyö vanhempien kanssa on keskeisessä roolissa, sillä vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen toimintaan ja tarpeisiin päiväkodissa. Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden ollessa yhteisymmärryksessä toimintatavoista, voidaan varhaiskasvatusta toteuttaa mahdollisimman monipuolisesti ja lapsen tarpeita vastaavilla tavoilla. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 18.)

Päiväkodissa työskentelee usein moniammatillinen tiimi ja henkilöstön monipuolisuus onkin yksi tämän varhaiskasvatuksen toimintamuodon vahvuuksista. Hoito- ja kasvatustehtävissä työskentelevistä vähintään kolmanneksen tulee omata lastentarhanopettajan kelpoisuus. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 17.) Muita varhaiskasvatuksessa esiintyviä ammattinimikkeitä voivat olla esimerkiksi erityisopettaja, sosionomi tai lastenhoitaja. Kyseisten ammattien edustajien tulee koulutuksen aikana olla suuntautuneita varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 27, 28, 30.) Lastentarhanopettaja toimii yhdessä moniammatillisen tiiminsä kanssa, mutta on vastuussa tiimin johtamisesta sekä suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta (Antila 2015, 13). Päiväkodissa on myös aina oltava toiminnasta vastaava johtaja (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 25).

Kasvatuksen perustehtävänä on ihmisen kohtaaminen ja lastentarhanopettajalla on merkittävä rooli lapsen hyvinvoinnin edistäjänä. Ihmisen ollessa fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus, on lastentarhanopettajan työssä tunteet mukana.

Työhyvinvoinnin kannalta keskeistä on tukeva ja arvostava työilmapiiri, joka mahdollistaa työssä jaksamisen ja lasten aidon, inhimillisen kohtaamisen. (Antila 2015, 13.)

6.6 Päiväkodin arki

Päiväkodin arki muodostuu tietyn struktuurin ympärille. Struktuurilla tarkoitetaan ennalta mietittyä rakennetta, jonka mukaan toiminta tapahtuu. Päiväkodin struktuuri muodostuu yleensä rutiininomaisista ja toistuvista tapahtumista, kuten ruokailusta, ulkoilusta, päiväunista ja leikistä. Päiväkodissa voi olla tarkkaan määritelty struktuuri, johon on huomioitu kaikki pienemmätkin leikkituokiot, lukuhetket tai aamupiirit. Strukturoidun ja toistuvan arjen on tarkoitus lisätä lapsen turvallisuutta ja vähentää levottomuutta. (Koivula 2009, 62.)

Leikki on tärkeä osa lapsen päivää ja päiväkodin arkea. Se on kehitystehtävä, jonka avulla lapsi kehittyy fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Kasvatustehtävässä olevan työntekijän on hyvä olla läsnä leikkitilanteessa paitsi ohjaamassa ja tuke-
massa, myös havainnoidakseen lasta. (Koivula 2009, 40.)

Päiväuniaika on yksi säännöllinen ja keskeinen osa päiväkodin arkea. Uni on keskeinen hyvinvoinnin elementti ja lapsille erityisen tärkeää. Riittävä unensaanti vaikuttaa keskushermostoon, oppimis- ja keskittymiskykyyn sekä elimistön immuunijärjestelmään. (Koivula 2009, 37.)

Myös ruokailuhetket ovat keskeisiä päivittäin toistuvia tapahtumia. Päiväkodissa tarjoiltavan ruoan tulee olla laadukasta ja terveellistä ja itse ruokailutilanteista tulisi tehdä mahdollisimman rauhallisia ja miellyttäviä. Ruokailutilanne on hyvä esimerkki mallioppimista sisältävästä tilanteesta, jossa lapsi katsoo mallia aikuiselta ja oppii näin ruokailu- ja käytöstapoja. (Koivula 2009, 38.)

Siirtymätilanteet ovat nimensä mukaisesti tilanteita, joissa siirrytään tilanteesta tai tekemisestä toiseen, esimerkiksi sisältä ulos tai ruokailusta lepohuoneeseen. Tällaiset tilanteet vaativat usein tarkkaa suunnittelua, jotta eivät aiheuttaisi turhaa kiirettä ja levottomuutta. (Koivula 2009, 58.)

7 LAPSEN YKSILÖLLINEN HUOMIOIMINEN

Usein korostetaan sitä, että jokaista lasta tulisi kohdella samalla tavalla, mutta tämä käytäntö ei aina ole lapsen edun mukaista. Lapsia saa kohdella eri tavalla, kunhan jokaiselle jää tunne siitä, että kaikkia kohdellaan oikeudenmukaisesti. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen yksilö, minkä johdosta lapset tarvitsevat yksilöllistä suhtautumista. (Keltikangas-Järvinen, 200–201, 2009.)

Kasvattajalla on suuri vastuu lapsen yksilöllisessä huomioimisessa päivittäin päiväkodissa. Kasvattajan tulee huomioida lapsen sanaton ja sanallinen viestintä, hyödyntää lapsen vuorovaikutustaitoja niin, että lapsi kokee olevana turvassa ja oppii luottamaan aikuiseen. Lisäksi kasvattajan tulee mahdollistaa lapselle henkilökohtainen, jakamaton huomio vuorovaikutustilanteissa. Näiden tilanteiden avulla kasvattaja oppii tuntemaan lapsen, hänen temperamenttinsa sekä kehitykseen ja sosiialisiin taitoihin liittyvät osa-alueet. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 160.)

7.1 Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa varhaiskasvatuksen perusteita ja sillä pyritään varmistamaan jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen. Suunnitelmassa kartoitetaan lapsen henkilökohtaiset tarpeet, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä kehityskohteet. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 6.)

Suunnitelma on dokumentti, johon kirjataan tavoitteet, joiden toteutumista dokumentoidaan ja seurataan aktiivisesti. Lapsen henkilökohtaiset ominaisuudet, piirteet, kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen tausta kerrotaan myös suunnitelmassa ja päiväkodin käytännön toimintaa mukautetaan näiden perusteella lapselle sopivaksi. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 6.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta päiväkodissa vastaa työntekijä, jolla on lastentarhanopettajan pätevyys, mutta dokumentti laaditaan yhdessä lapsen huoltajien kanssa (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 6). On tärkeää, että vanhemmat ja päiväkodin työntekijät keskustelevat lapsen yksilöllisistä tarpeista yhdessä,

sillä työntekijöiden kokemukset ja vanhempien tuntemus omasta lapsestaan auttavat luomaan tilanteesta kokonaisvaltaisen kuvan (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 59). Päiväkodin henkilöstön vastuulla on lapsen ikä- ja kehitystasoon sopivien menetelmien etsiminen, joilla saadaan lapsen oma ääni kuuluviin. Suunnitelma päivitetään vähintään kerran vuodessa, mutta myös useammin, jos tähän on jokin lapsesta lähtevä peruste. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat aina lapsen etu ja tarpeet. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 6.)

7.2 Kasvattajan sensitiivisyys

Varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan kasvattajalta edellytetään herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia, mikä näkyy esimerkiksi taitona havaita lasten tunnetiloja ja aloitteita sekä suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienemmillä lapsilla tunnetilat ja aloitteet ovat usein sanattomia ja keholisia, joten niiden ymmärtäminen vaatii sensitiivistä läsnäoloa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2016, 38.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen välttämättömänä ehtona on kasvattajan sensitiivisyys. Sensitiivinen kasvattaja tunnistaa lapsen perustarpeet, emootiot eli tunnetilat ja osaa vastata niihin. Sensitiivinen kasvattaja pyrkii vahvistamaan lapsen turvallisuuden tunnetta ja kohtelee lasta kunnioittavasti osoittaen arvostusta lasta kohtaan. Sensitiivinen kasvattaja osoittaa lapselle kiintymystä, tunnistaa lapsen huolenaiheet, kehuu ja rohkaisee lasta. Kasvattajan äänensävyistä, katsekontaktista ja eleistä välittyy lapselle myönteinen tunnelma. (Korhonen 2016, 5, 12.)

Aikuisen sensitiivisyydellä on tärkeä merkitys lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutustilanteessa aikuinen antaa lapselle mahdollisuuden toimia itsenäisesti ja sulkemalla pois esimerkiksi oman turhautumisen tai vihaisuuden. Aikuinen kykenee asettamaan lapsen toiminnalle tilanteen vaatimia rajoitteita ja jäsentämään vuorovaikutusta. Aikuisen sensitiivisyys liittyy ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen, tunneilmaisuun, luovaan leikkiin ja oikeaan ajoitukseen. Lapsen sensitiivisyys vuorovaikutustilanteessa tarkoittaa sitä, että lapsi nähdään tyytyväisenä ja vastaanottavaisena sekä halukkaana liittyä vuorovaikutukseen aikuisen kanssa. (Harkoma 2016, 25.)

7.3 Herkkä lapsi päiväkodissa

Herkän lapsen kannalta päivähoitopaikan ympäristöllä ja ihmisillä on erityisen paljon merkitystä. Ilmapiiirillä ja asenteella on vaikutusta lapsen oppimiseen. Herkän lapsen kannalta on tärkeää, että hänen temperamenttiero ottaa huomioon ja erityislaatu ymmärretään. Uusi ympäristö, ympärillä oleva melu ja uudet, arvaamattomat ihmiset saattavat tuntua herkältä lapsesta kuormittavilta ja herkän lapsen kohdalla olla normaalia, että lapsi ei puhu aluksi päivähoitossa. (Satri 2014, 130.)

Herkkä lapsi on yleensä kiltti kodin ulkopuolella, vieraiden ihmisten parissa. Ylikuormittumisen seurauksena, lapsella saattaa kuitenkin esiintyä huonoa käytöstä. Ylikuormittumisen syinä voivat olla lapsen luontainen temperamentti tai vääriksi kokemat asiat. (Satri 2014, 130.) Päiväkodissa stressille altistaa isot lapsiryhmät, kasvattajan asettaman vaatimustaso (jos ei vastaa lapsen omaa tasoa), kiusaaminen, erilaisten tunteiden ja lasten kohtaaminen, rauhattomuus lapsiryhmässä, aikuisten riittämätön läsnäolo, turvattomuus, pelot, vuorovaikutussuhteiden suuri määrä, melu ja kasvattajien vaihtuvuus. Stressin vaikutus näkyy lapsen taito-, tieto- ja tunnehäiriönä. (Koivunen 2009, 83–84.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Päätutkimuskysymyksenä oli, miten lastentarhanopettajat huomioivat herkät lapset päiväkodissa. Alatutkimuskysymyksinä olivat miten tietoisia lastentarhanopettajat ovat herkkyydestä sekä millaisia vahvuuksia ja haasteita herkillä lapsilla esiintyy.

8.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkittavaa kohdetta pyritään tarkastelemaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161.) Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on, että ihmistä suositaan tiedonkeruun instrumenttina, sillä näin saadaan monitahoista ja yksilöllistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Huomionarvoista kvalitatiivisessa tutkimustavassa on, että tutkimuksen kohdejoukko valitaan aina tarkoituksenmukaisesti ja jokaista tapausta käsitellään ainutlaatuisena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 164.) Tutkimuksemme kohdejoukko valikoitui sen perusteella, että heillä kaikilla lastentarhanopettajan koulutus, he työskentelevät varhaiskasvatuksessa samankaltaisessa ympäristössä alle kouluikäisten lasten kanssa ja ovat näin ollen kohdanneet tutkimusongelmaamme liittyviä tilanteita.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään ilmiötä ja tutkimuskysymyksiin haetaan vastausta yleensä, mitä- ja miten- tyyppisillä kysymyksillä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

8.2 Aineistonhankinta

Tutkimuksen aineiston hankinnassa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelussa etuna on joustavuus. Haastatteliija voi tarvittaessa toistaa kysymyksen, käydä keskustelua haastateltavan kanssa, oikaista väärinymmärrys sekä selvittää tarvittaessa jotain asiaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 142.) Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä mahdollisti syvällisten ja yksityiskohtaisten tietojen keräämisen sekä sen, että keskustelun ohessa oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä sen mukaan, miten haastattelu eteni.

Koska aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu, olemme haastattelukysymysten lisäksi määritelleet teemat, joiden ympärillä haastattelu etenee. Teemahaastattelu voidaan toteuttaa myös pelkän teema-aiheluettelon avulla (Hirsjärvi & Hurme 2000, 41), mutta halusimme kuitenkin vastauksia juuri tiettyihin, tutkimuksen kannalta keskeisiin asioihin, minkä takia valitsimme sekä teemoittelun, että haastattelukysymysten laatimisen. Pääteemana oli herkän lapsen huomioiminen päiväkodissa, lastentarhanopettajien tietoisuus sekä herkän lapsen vahvuudet ja haasteet.

Tutkimukseen osallistui neljä lastentarhanopettajaa ja aineisto koottiin lastentarhanopettajien vastauksia käyttäen. Tutkimukseen osallistuvilla lastentarhanopettajilla on pitkä kokemus lastentarhanopettajana työskentelystä, muutamista vuosista kymmeneen vuosiin saakka.

Tutkimusluvut tutkimuksen kohteina oleviin päiväkoteihin sekä esikouluun haettiin ja myönnettiin kesällä 2018.

Haastateltaville lähetettiin haastattelukysymykset etukäteen, jotta haastateltavat pystyvät paneutumaan aiheeseen etukäteen. Haastattelu toteutettiin rauhallisessa tilassa haastateltavien työpaikalla lukuun ottamatta yhtä haastattelua, mikä toteutettiin haastateltavan kotona. Lastentarhanopettajat vastaavat pedagogiikan suunnittelusta, jonka vuoksi heidän näkemyksensä kiinnostaa, sillä toiminnan suunnittelussa tulee ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon kaikkien ryhmässä olevien lasten tarpeet ja mahdolliset erityishaasteet.

Vaasan alueella on tehty aiempia tutkimuksia erityisherkkyydestä ja sen tukemisesta päiväkodissa. Pelkkien herkkien lasten tukemisesta ei ole tehty aiempia tutkimuksia, joten halusimme tuoda herkkien lasten asemaa näkyville tavoitteena lisätä lastentarhanopettajien ja muiden alalla työskentelevien tietoisuutta herkistä lapsista. Haastattelun 12 kysymystä on liitetty opinnäytetyön liiteluetteloon kohtaan 1.

8.3 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysillä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus tutkittavasta aiheesta ja yhdistämään se ilmiön laajempaan kontekstiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa käytetään usein ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa (Hirsjärvi ym. 1997, 224). Sisällönanalyysille tyypillistä on rajata tutkittava asia tarkkaan ja tuoda esiin se mistä ollaan kiinnostuneita ja mitä tutkimusongelmiksi on esitetty (Tuomi & Sarajärvi 2018, 177).

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan etsien eroja ja yhtäläisyyksiä ja tietoja eritellen ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa tarkastellaan valmiiksi tekstimuotoista materiaalia tai kuten tässä tutkimuksessa, sellaiseksi muutettua aineistoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa käytämme tutkimustulosten havainnollistamiseksi pylväskaavioita.

Haastattelut nauhoitettiin ja litterointiin, eli kirjoitettiin puhtaaksi sana sanalta. Litterointi helpottaa aineiston analysointivaiheessa. Litteroidusta materiaalista poimittiin tutkimuksen kannalta vain olennaiset asiat, mikä on puolistrukturoidulle haastattelulle olennaista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimuksen analysoinnissa on käytetty aineistolähtöistä analyysiä. Litteroidusta tekstistä etsittiin jokaista kysymystä vastaavat ilmaukset, ne alleviivattiin ja alleviivatut vastaukset yhdistettiin yhteen tiedostoon omien kysymysten alle. Tämän jälkeen vastaukset pelkistettiin ja etsittiin eroavaisuudet ja samankaltaisuudet, jonka jälkeen muodostettiin pää-, ylä- ja alaluokat. Yläluokkia on yhteensä 12.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Eettisesti hyvän tutkimuksen edellytyksenä on, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Näitä käytäntöjä ovat yleinen tarkkuus ja huolellisuus tutkimustyössä, tulosten esittämisessä ja tallentamisessa sekä tulosten ja tutkimusten arvioinnissa. Lisäksi on otettava huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset ja kunnioitettava heidän työtään. Tutkimukseen osallistuneille henkilöille on selvennettävä tutkimuksen kaikki tärkeät näkökohdat siitä, mitä tutkimuksessa tehdään ja mikä sen tarkoitus on. (Hirvijärvi & Hurme 2000, 23–25.)

Tutkimuksen luotettavuutta käsiteltäessä käytetään yleensä käsitteitä reliabiliteetti ja valideetti. Tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus, ilmaisee sitä, miten toistettavasti ja luotettavasti tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä. (Hiltunen 2009, 9.) Valideetti eli pätevyys (Hiltunen 2009, 3), kuvaa sitä, onko tutkimus pätevä eli onko saadut tulokset ja tehdyt päätelmät oikeita (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka).

Tämän opinnäytetyön eettisyys varmistui siten, että tutkimukseen osallistuvat lastentarhanopettajat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti, haastattelumateriaalia käsiteltiin luotettavasti, eikä sitä ole luovutettu ulkopuolisille ja se hävitetään, kun opinnäytetyö on valmis. Haastateltaville lastentarhanopettajille lähetettiin etukäteen haastattelukysymykset, jotta he saivat rauhassa tutustua tutkittavaan aiheeseen. Heitä informoitiin haastattelun nauhoittamisesta ja että nauhoituksia käytetään ainoastaan tähän opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä noudatettiin huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä.

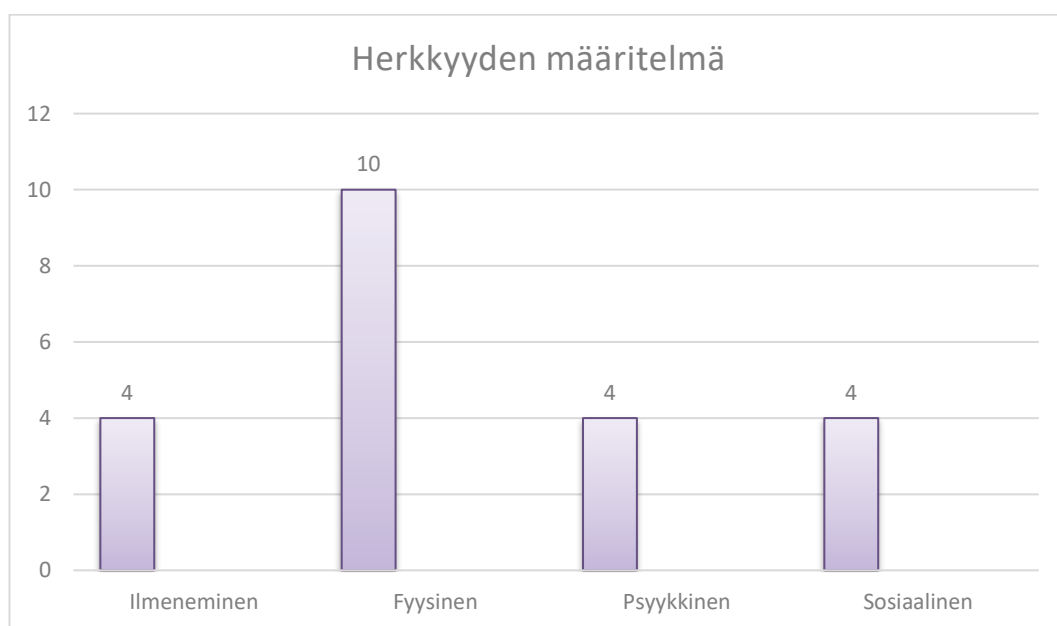
Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan reliabiliteetin, eli toistettavuuden ja valideetin, eli pätevyyden käsitteitä käyttäen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Opinnäytetyössä vastaajien määrä on opinnäytetyön kannalta riittävä, sillä tarkoituksena on saada lastentarhanopettajien omia näkemyksiä siitä, miten he tukevat herkkiä lapsia omassa työssään. Haastattelun avulla saamme syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa tutkimusongelmistamme ja lisäkysymysten avulla pyrimme saavuttamaan erittäin syvällistä keskustelua, mikä vaikuttaa opinnäytetyön eettisyyteen positiivisesti. Vastaajien alhaisesta määrästä ei tässä opinnäytetyössä ole haittaa, eikä se vaikuta tämän tutkimuksen eettisyyteen negatiivisesti. Se ei kuitenkaan anna kokonaisvaltaista kuvaa siitä, miten herkkiä lapsia tuetaan päiväkodeissa. Aikaisempien tutkimusten ja kirjallisuuteen viitaten voidaan kuitenkin olettaa, että herkkien lapsien tukemiseen käytettäviä menetelmiä sovelletaan muissakin päiväkodeissa.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistui neljä eri lastentarhanopettajaa. Anonyymiyden takaamiseksi heistä puhutaan tutkimuksessa yhteisnimityksellä *haastateltavat*. Tutkimustulosten esittelyssä käytettiin taulukoiden ja vastausten avaamisen lisäksi suoria sitaatteja, jotta kysyttävä asia saatiin esiin juuri kuten haastateltavat olivat asian ilmaisseet. Lainaukset on erotettu kursivoidulla tekstillä. Aineistolähtöisen sisälönanalyysin avulla haastattelumateriaalista etsittiin pelkistettyjä vastauksia ja luotiin ala- ja yläluokkia josta tutkimuksen tulokset muodostuivat. Alaluokat muodostettiin yhteisiksi yläluokiksi, jotka on esitetty alla olevien kuvioiden avulla. Useiden yläluokkien ilmaisujen määrä on suurempi kuin tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien määrä, koska monet vastaajista antoivat kysymyksiin useamman kuin yhden vastauksen. Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat naisia ja koulutukseltaan lastentarhanopettajia, yksi Steinerpedagogiikkaan suuntautunut lastentarhanopettaja ja yksi erityislastentarhanopettajaksi lisäkouluttautunut. Haastateltavien työkokemus vaihteli muutamasta vuodesta kymmeneen vuosiin.

9.1 Lastentarhanopettajan määritelmä herkkydestä

Kysymyksessä 1 oli tarkoitus selvittää, miten lastentarhanopettajat eli haastateltavat määrittelevät herkkyden. Herkkyden määritelmä on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Herkkyyden määritelmä

Ilmeneminen 5. Haastateltavat määrittivät herkkyyden ilmenevän eri tilanteissa. Herkkyys ilmenee eri muodoissa, herkkyyden ilmenemiseen vaikuttaa tilanne ja lapsen oma kokemus tilanteesta, lapsen oma tunne, sekä jokainen lapsi reagoi eri tavalla.

Fyysinen herkkyys 10. Fyysinen herkkyys määritettiin suurimmaksi osaksi aistiherkkyudeksi. Näitä aistiherkkyksiä ilmenee lämpötilojen muuttumisena omassa kehossa, ruuan koostumuksen vaikutuksena, vääränlaisten vaatteiden pitämisenä päällä, kuulemalla, näkemällä ja haistamalla herkemmin sekä tuntemalla voimakkaasti.

”Vaatteiden saumat, nekin voi tuntuu tosi kamalalta jollaki lapsella ja sitte tuoksut ja sitte meteli.”

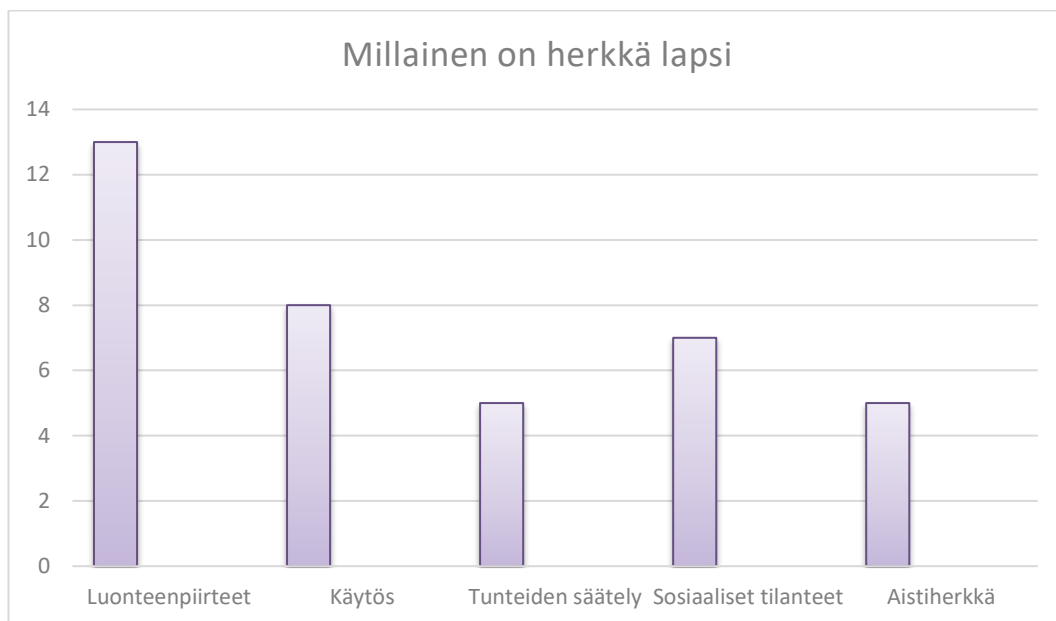
Psyykinen herkkyys (4). Haastateltavien mukaan psyykinen herkkyys tarkoittaa emotionaalista herkkyyttä, lapsi tuntee syvemmin asiat henkisesti ja samaistuu toisten suruun.

”Emotionaalinen herkkyys sitten, että lapsi joka tuntee taas hyvin syvästi kaikki asiat.”

Sosiaalinen herkkyys (4). Sosiaalisessa herkkyydessä sosiaaliset tilanteet määritettiin haastaviksi, lapsi huomaa ennen muita jonkun asian ja lapsen reagoiminen tilanteeseen tavalla, mitä muut eivät ymmärrä.

9.2 Millaisia herkäät lapset ovat

Kysymyksessä 2 kysyttiin, millaisia päiväkodissa olevat herkäät lapset ovat. Tämän kysymyksen avulla pyrittiin selvittämään herkän lapsen ominaisuuksia ja mikä on tyypillistä käyttäytymistä herkäältä lapselta (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2. Millainen on herkkä lapsi.

Luonteenpiirteet (13). Haastateltavat kuvasivat herkkiä lapsia seuraavasti:

”Puhelias”, ”hitaasti lämpenevä”, ”ujo”, ”herkkä”, ”hiljainen sivustaseuraaja”, ”viihtyy yksin”, ”rikas mielikuvitus”, ”taiteelliset lahjat”, ”empaattisuus”, ”tarkka havainnointikyky”, ”arkuus”, ”sisäänpäin kääntynyt.”

Käytös (8). Haastateltavien mukaan herkällä lapsella on tietynlaista käyttäytymistä. Käyttäytyminen ilmenee arkisten asioiden varmisteluna, heikkona pettymysten sietokykyä, pelokkuutena uusissa tilanteissa sekä vaaratilanteissa, joissa lapsi ottaa vahvasti itseensä lisäksi lapsen käytös riippuu yksioellisistä asioista ja kotioloista. Yhden haastateltavan mukaan herkän lapsen kohdatessa uusia asioita, hänen täytyy saada tietynlainen varmuus, ennen kuin hän ryhtyy toimimaan.

Haastateltavien mukaan tyypillistä käyttäytymistä on vahvasti reagoiminen johonkin asiaan. Haastateltavien mukaan herkkä lapsi reagoi voimakkaasti, jos toista lasta torutaan, reagoi muutokseen vahvalla tunnereaktiolla, reagoi muiden lasten sanomisiin niin, että muut lapset eivät ymmärrä, reagoi hajuihin niin vahvasti, että se

vie keskittymisen, reagoi voimakkaasti riitatilanteissa herkästi itkemällä, vihastumalla, huutamalla ja tavaroita heittämällä sekä reagoimalla vahvasti henkilökunnan mielialoihin.

Tunteiden säätely (5). Haastateltavien mukaan herkillä lapsilla ilmenee tunteiden säätelyssä haasteita, sekä herkillä lapsilla esiintyy tunne-elämän tasapainoa. Herkkä lapsi loukkaantuu helposti, ei aina ymmärrä tunneviestejä ja pelkää tuntea omia tunteitaan.

”Jotkut lapset saattavat reagoida käyttäytymällä huonosti, koska he eivät uskalla kohdata omia tunteitaan.”

Sosiaaliset tilanteet (7). Näissä tilanteissa lapsella kestää kauan ennen kuin osallistuu, lapsi koki sosiaalisen tilanteen haastavaksi ja yhden haastateltavan mukaan lapsi on sekoitus erilaisia herkkyyksiä, mutta usein sosiaalista. Toiminallisissa tilanteissa herkkä lapsi on usein sivustaseuraaja ja leikeissä rohkaisua ja ohjausta tarvitseva. Herkän lapsen kanssa täytyy käydä paljon keskustelua, jotta lapsi pääsee yli väärinymmärryksestä, esimerkiksi kun lapsi on tullut vahingossa tönäistyksi. Herkkä lapsi aistii sosiaalisista tilanteista vahvasti äänensävyjä.

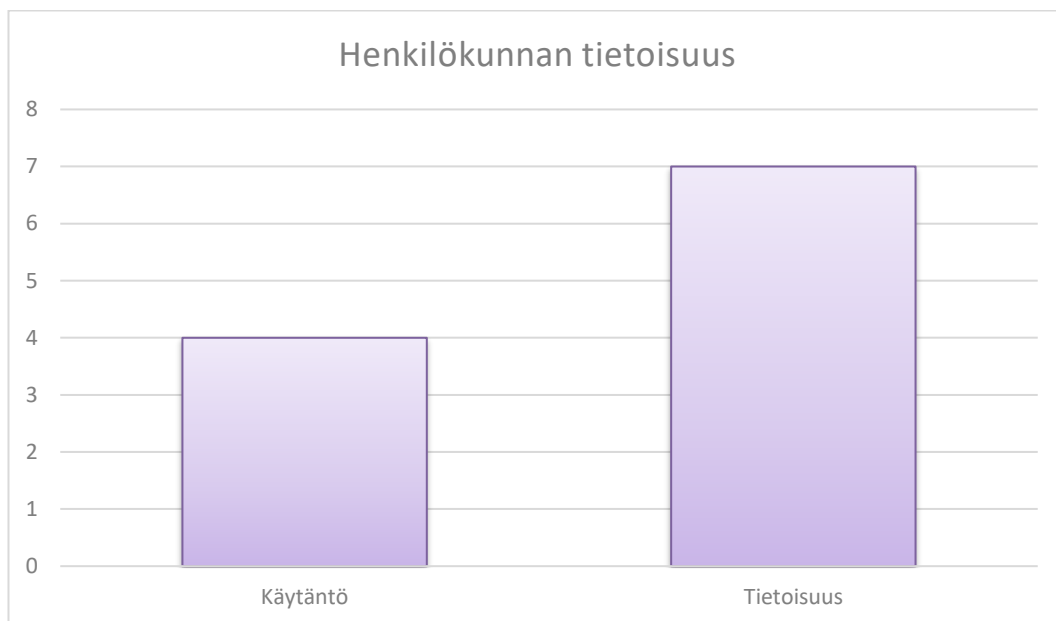
”Toimintatilanteessa et ne halua olla ehkä enemmän semmosia sivustaseuraajia ensin.”

Aistiherkkä (5). Kaikki, paitsi yksi haastateltavista kuvailivat herkkää lasta aistiherkäksi ja yksi haastateltava kuvaili herkkää lasta ääniyliherkäksi. Yhden haastateltavan mukaan herkkä lapsi lopettaa toimimisen, kun ärsyкkeitä on liikaa.

”He yleensä vetäytyvät, jos ärsyкkeitä on liikaa”

9.3 Henkilökunnan tietoisuus herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista

Kysymyksessä 3 haluttiin selvittää henkilökunnan tietoisuutta herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista (ks. Kuvio 3).

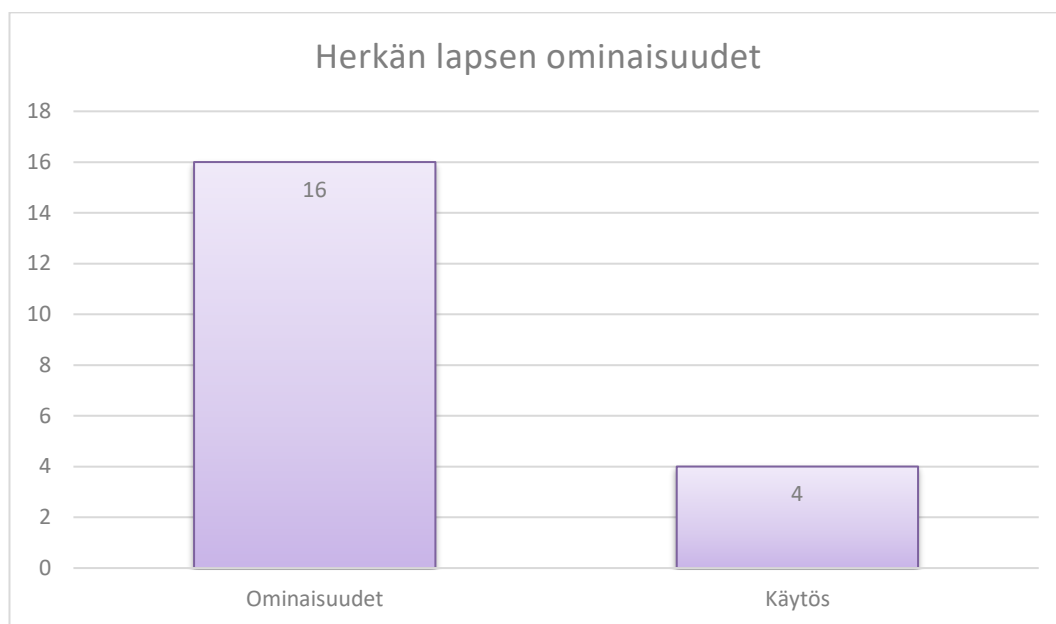
Kuvio 3. Henkilökunnan tietoisuus herkkyydestä.

Käytäntö (4). Käytännöllä tarkoitetaan niitä käytäntöjä, joita päiväkodissa toteutetaan herkkyyden huomioimiseksi. Yksi haastateltavista kertoi, että kotikäyntien yhteydessä ilmenee lapsen mahdollinen herkkyys. Toinen haastateltavista kertoi, että päiväkodissa on aina oltu tietoisia herkkyydestä, mutta viime vuosina tietoa on sovellettu käytäntöön enemmän. Yksi haastateltava painotti tiimin yhteistyötä. Lisäksi esiin nousi vanhempien ja nuorten työntekijöiden välinen käyttäytyminen. Vanhemmille työntekijöille oman käyttäytymisen muuttaminen on vaikeampaa kuin nuorempien työntekijöiden.

Tietoisuus (7). Nuoremmilla työntekijöillä on enemmän tietoa herkkyydestä ja nykyään tietoa on saatavilla enemmän ja henkilökunta on avoin opiskelemaan lisää. Yhden haastateltavan mukaan tietoisuutta herkkyydestä pyritään huomioimaan ja havainnoimaan enemmän. Toisen haastateltavan mukaan erään vanhemman epäily oman lapsen erityisherkkyydestä johti siihen, että päiväkodissa perehdyttiin asiaan enemmän. Yksi haastateltava sanoi pedagogiikkaan kuuluvan lapsen yksilöllinen huomioiminen, joten herkkyydskin otetaan huomioon.

9.4 Herkän lapsen ominaisuudet

Kysymyksessä 4 selvitettiin lastentarhanopettajien näkemyksiä herkän lapsen ominaisuuksia. Ominaisuuksien määrittelyssä nousi esiin niin ominaisuudet sekä tietynlainen käyttäytyminen (ks. Kuvio 4).

Kuvio 4. Herkän lapsen ominaisuudet.

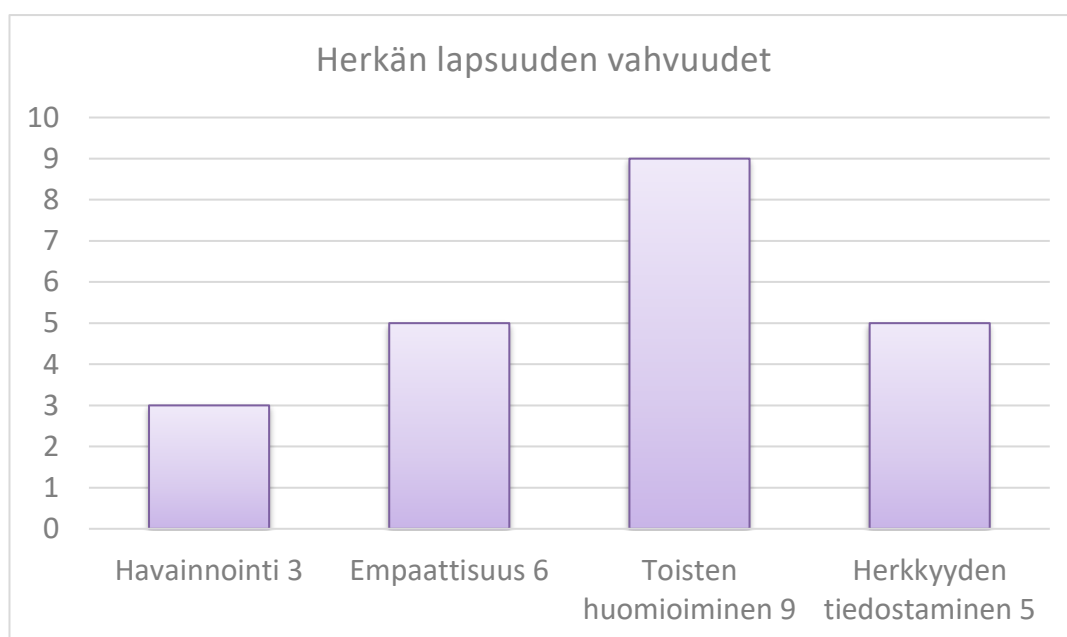
Ominaisuudet (16). Haastateltavat kuvasivat herkkää lasta aistiherkäksi, rikkaan mielikuvituksen ja tarkan havainnointikyvyn omaavaksi, empaattiseksi, vahvasti reagoivaksi, hiljaiseksi, aran tuntuiseksi, herkäksi vaihtelulle, hitaaksi ja pikkutarkaksi. Kaksi haastateltavista kuvasi herkkää lasta ominaisuudeltaan luovaksi. Yhden haastateltavan mukaan herkkä lapsi voi olla samaan aikaan vilkas ja kovapäinen, mutta äärimmäisen herkkä. Yksi haastateltavista kertoi, että herkkyyden näkee lapsen silmistä ja toisen haastateltavan mukaan ristiriitaisesti käyttäytyvä lapsi voi olla yllätyttävästi erityisherkkä. Yhden haastateltavan mukaan herkkä lapsi ei pysty keskittymään, jos ärsykeitä on liikaa.

Käytös (4). Yksi haastateltava kuvasi lapsen ominaisuuksia myös käytöksellä. Haastateltavan mukaan herkkä lapsi sulkeutuu ”omaan kuplaansa” ja tällöin lapsen ei ole helppo saada kavereita, koska hän ei puhu paljon. Uusien asioiden tapahtuessa hiljainen lapsi voi alkaa itkeä, koska lapsi ei tiedä mitä tehdä. Kahdenkeskinen

keskustelu herkän lapsen kanssa tuo esiin lapsen oman näkemyksen omista tunteistaan ja herkkä lapsi käyttäytyy eri tavalla vanhempien seurassa kuin kasvattajan seurassa.

9.5 Herkän lapsen vahvuudet

Kysymyksessä 5 selvitettiin herkän lapsen vahvuuksia. Vahvuudet jakautuivat neljään alateemaan, joita ovat havainnointi, empaattisuus, toisten huomioiminen sekä itsensä tunteminen (ks. Kuvio 5).

Kuvio 5. Herkän lapsen vahvuudet.

Havainnointi (3). Kaksi haastateltavista kertoi herkkien lasten olevan hyviä havainnoimaan tunnetilojen lisäksi myös ympäristöään ja huomaamaan pieniä yksityiskohtia.

”Huomioivat ympäristöä ja tunnetiloja.”

Empaattisuus (5). Kolme neljästä haastateltavasta kertoi empatiakyvyn olevan yksi herkän lapsen vahvuuksista. Tämä ominaisuus pääsee esiin erityisesti lapsen voimissa hyvin. Haastateltavat kommentoivat vahvuuksiin liittyvää kysymystä seuraavasti:

”Löytyy se empatia sieltä vaikka he ei niinku pysty välttämättä ite toimia kauheesti.”

”Heillä on enemmän empatiaa [...] ovat yleensä todella huomaavaisia.”

Toisten huomioiminen (9). Toisten ihmisten huomioon ottaminen ja lohduttaminen on vastaajien mukaan selkein herkän lapsen vahvuuksista. Kaikki neljä haastateltavaa antoivat esimerkkejä tällaisesta toiminnasta. Haastateltavat kertoivat lapsen käytöksestä ja vahvuuksista seuraavaa:

”He osaa kyllä välillä hirmu hyvin huomioida toisia [...] se on niinku vaistonnu sen toisen pahan mielen.”

”Reagoi herkästi muiden lasten tunteisiin.”

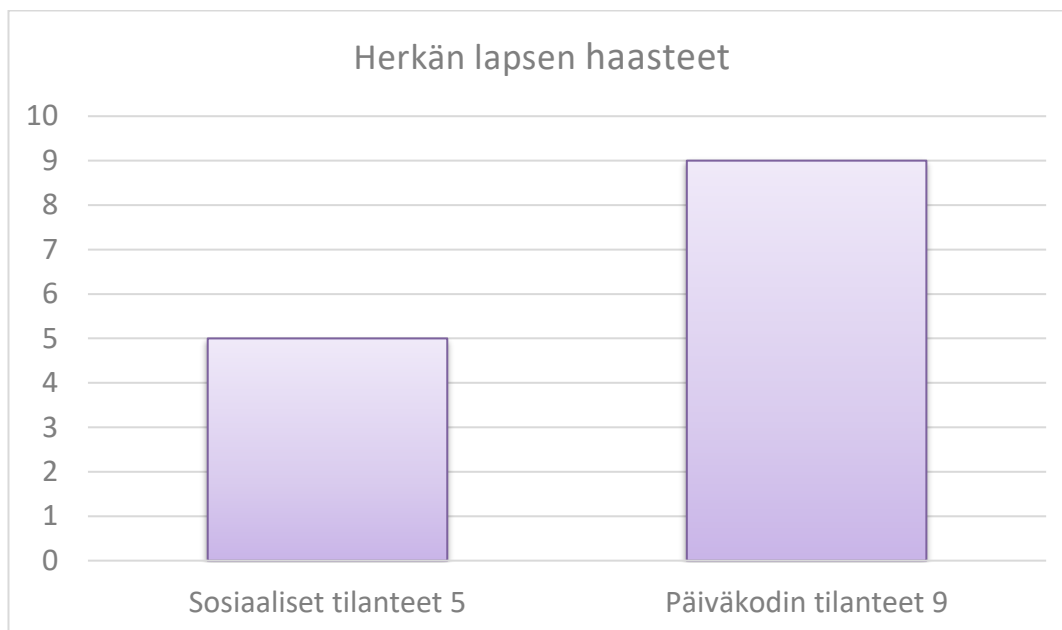
Herkkyuden tiedostaminen (5). Kaksi haastateltavista kertoi herkkyuden saattavan näkyä voimavarana vasta myöhemmin elämässä, kun on oppinut tuntemaan itsensä ja osaa muodostaa elämänsä tarpeidensa vaatimalla tavalla. Myös sillä, onko lasta tuettu lapsuudessaan herkkyytensä kanssa, katsottiin olevan merkitystä.

”Jos sä oot eläny sellases perhees missä sua niinku arvostetaan sellasena kun sä oot [...] niin kyllähän silloin jo ne saattaa näkyä tietyllä lailla voimavarankin.”

”Tiedostaa sen, että mä oon herkkä muutoksille ja sä osaat sen lausua ja kertoa vaikka työpaikalla.”

9.6 Herkän lapsen haasteet

Kysymyksessä 6 selvitettiin niitä haasteita, joita herkillä lapsilla voi esiintyä. Haasteet jakautuivat kahteen alateemaan, joita ovat sosiaaliset tilanteet ja päiväkodin tilanteet. Haasteet on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6. Herkän lapsen haasteet.

Päiväkodin tilanteet (9). Kaksi neljästä haastateltavasta nosti esiin useita päiväkodissa tapahtuvia tilanteita, joissa herkkyys aiheuttaa haasteita. Muutostilanteet ja suuret lapsiryhmät kuormittavat helposti herkkää lasta ja käytös näiden tilanteiden aikana voi olla haastavaa. Epätietoisuus päivän kulusta tai siitä, mitä tulisi tehdä voivat aiheuttaa lapselle ahdistusta ja saada tämän vetäytymään.

”Melkeen mikä tahansa herkkyys noista niin siirtymätilanteet päiväkodissa on se mikkä on haasteellisia.”

”Suuret ryhmät ja paljon ääntä paljon tapahtuu [...] voi olla todella väsyttävää kun jatkuvasti on paljon meneillään.”

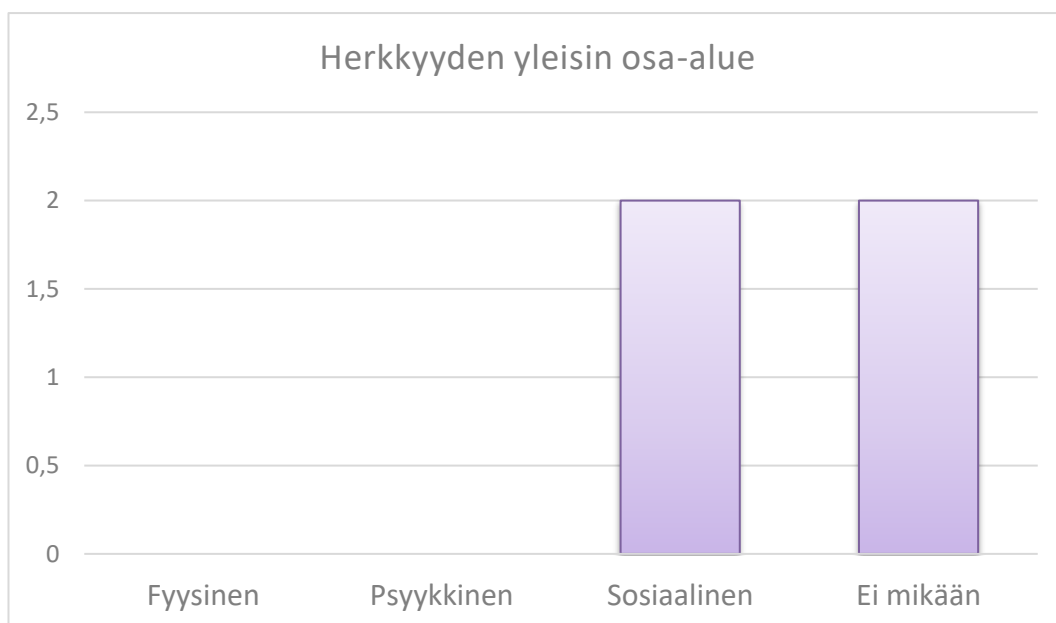
Sosiaaliset tilanteet (5). Kaikki haastateltavat nostivat esiin erilaisia sosiaalisia tilanteita, joissa herkällä lapsella saattaa olla vaikeuksia. Herkkyiden tiedostaminen esiintyy myös vahvuuksissa, mutta haasteeksi se osoittautuu, kun lapsi tiedostaa oman herkkyytensä ja oikeuttaa itselleen jonkinlaisen toiminnan tämän ominaisuuden varjolla. Herkät lapset osaavat olla empaattisia ja huomioivia ihmissuhteissa, mutta tähän pisteeseen pääseminen ei aina ole helppoa; herkkä lapsi saattaa olla arka tai hiljainen, jolloin ystävyysuhteiden solmiminen ei ole helppoa.

”Jos heidän pitää tehdä jotain muiden edessä saattavat he alkaa käyttäytyä huonosti tai muuttua tosi ujoiksi”

”Että sä saat niitä ystäviä.”

9.7 Herkkyyden yleisin osa-alue

Kysymyksessä 7 kysyttiin yleisintä herkkyyden osa-aluetta, mikä päiväkodin lapsissa esiintyy. Osa-alueet ovat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen herkkyys. Herkkyyden osa-alueita kuvataan kuviossa 7.

Kuvio 7. Herkkyyden yleisin osa-alue.

Fyysinen (0). Fyysistä herkkyyttä mainittiin olevan vähän, mutta kukaan haastateltavista ei nostanut sitä yleisimmäksi osa-alueeksi, siksi se on esitetty tässä tutkimuksessa vastausmääränä 0.

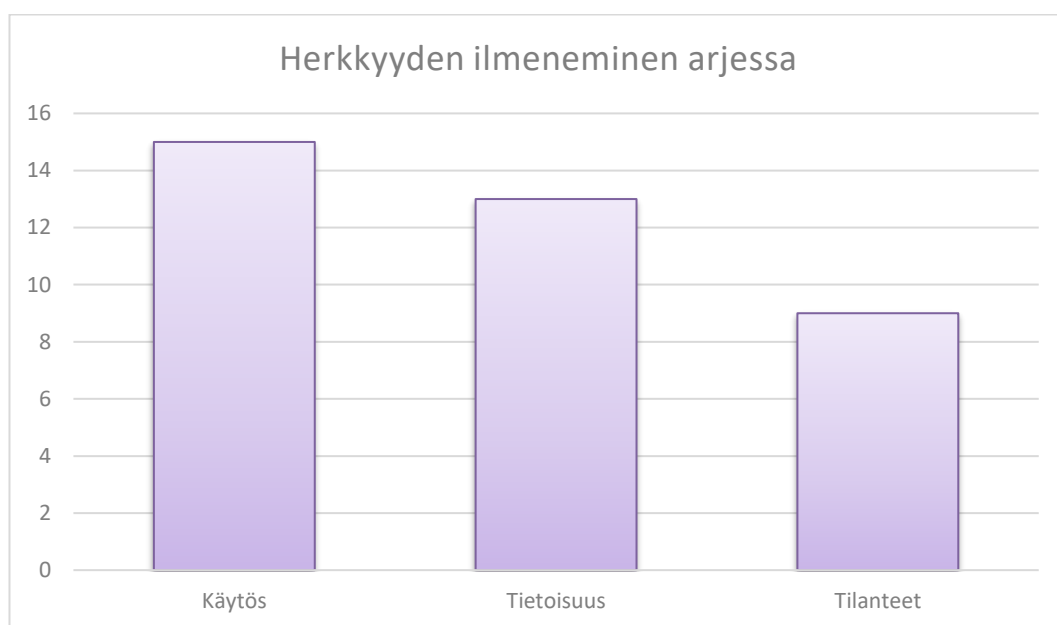
Psyykkinen (0). Psyykkinen herkkyys mainittiin kerran, mutta sitäkään ei nostettu fyysisen herkkyyden lailla yleisimmäksi herkkyydeksi.

Sosiaalinen (2). Puolet haastateltavista mainitsi sosiaalisen herkkyyden yleisimmäksi osa-alueeksi. Molemmilla haastateltavista leikki- ja ryhmätilanteet ovat tilanteita, jolloin sosiaalinen herkkyys korostuu.

Ei mikään (2). Tällä kohdalla tarkoitetaan haastateltavien vastauksia ”*mikään ei nouse ylitse muiden*” ja ”*menee päällekkäin*”. Luokittelimme vastauksen ”*ei mikään*” alle, sillä katsoimme sen kuvastavan parhaiten sitä, että haastateltavat eivät nimenneet mitään tiettyä herkkyiden osa-aluetta.

9.8 Herkkyiden ilmeneminen päiväkodin arjessa

Kysymyksessä 8 haettiin vastausta siihen, miten herkkyys näkyy päiväkodin arjessa. Kysymyksen tarkoituksena on selvittää henkilökunnan tietoisuus herkkyiden esiintyvyydestä arjessa, tilanteet, missä herkkyys nousee esiin ja herkin lapsen käytös, jolloin herkkyys on johdattellevana tekijänä (ks. Kuvio 8).

Kuvio 8. Herkkyiden ilmeneminen

Käytös (15). Haastateltavat kuvailivat lapsen käytöstä toimintatilanteissa sivustaseuraajina, tulee herkästi kertomaan aikuiselle pienemmistäkin asioista, sopeutuminen hankalaa päiväkodin arkeen, tarvitsee syliä, itkuisuus, aggressiivisuus, tarvitsee aikaa luottaa aikuiseseen, tarvitsee paljon keskustelua asioiden selvittämiseen, rauhallinen lapsi hakeutuu rauhallisen aikuisen luokse ja energinen lapsi hakeutuu energisen aikuisen luokse ja ei uskalla kertoa aikuiselle, jos jotain on tapahtunut.

”Aamupiireissä enemmän ne on sivustaseuraajia.”

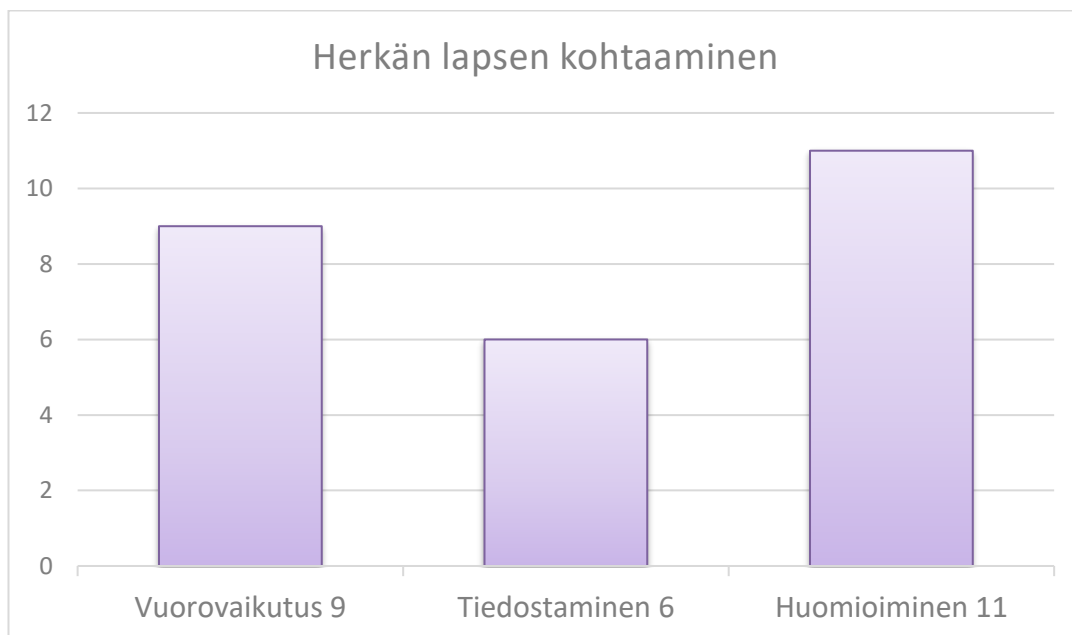
”Jos tapahtuu jotain pientä, niin sit ne tulevat just herkästi sanomaan siitä, että tota, et semmosen huomaa, et jos joku ihan pienikin juttu toisaalta, mikä ei oo välttämättä semmonen niin vakava, niin sit ne voi tulla niinku helposti kertomaan aikuiselle.”

Tietoisuus (13). Tietoisuudella tarkoitetaan henkilökunnan tietoisuutta lapsen herkkyydestä ja toimintatavoista, jolla pyritään estämään herkkyyden kuormittavuus arjessa. Tietoista toimintaa kuvailtiin sijaisten tietämyksellä herkkyydestä, ajan tarvitseminen, stressin vähentäminen, säännölliset rytmit ja rutiinit, rauhaa, yksilöllistä huomioimista, porrastetut tilanteet, aikuisen oma jaksaminen, vaatii aikuisilta samantyyllisen tavan toimia, rauhoittuakseen lapsi tarvitsee aikaa, kodin kiireellisyys ja herkkyyks ei vaadi koko päiväkodilta erityistoimintaa.

Tilanteet (9). Tilanteilla tarkoitetaan tässä kohtaa sitä, millaisissa tilanteissa ja miten lapsen herkkyyks nousee esiin. Esiin nousseita tilanteita ovat leikkihetket, missä lapsi haluaa leikkiä yksin metelin tai oman ajan puutteessa, liian meluisat pukeutumistilanteet, pelko ruoan makua kohtaan tai ruuan koostumuksen häiritseminen, siirtymätilanteet, uusia ihmisiä tulee ryhmään ja uusia asioita tapahtuu.

9.9 Herkän lapsen kohtaaminen

Kysymyksessä 9 selvitettiin, miten haastateltavat kohtaavat herkän lapset. Kohtaamiseen liittyvät vastaukset jakautuivat alateemoiksi, joita ovat huomioiminen, vuorovaikutus ja tiedostaminen. Kohtaamista selittävät vastaukset esitetty kuviossa 9.

Kuvio 9. Herkän lapsen kohtaaminen.

Huomioiminen (11). Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti kolmeen teemaan, mutta suurin osa niistä liittyi huomioimiseen. Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat erilaisia keinoja, joilla huomioivat lasta. Huomioimisella voidaan tarkoittaa sitä, että annetaan lapselle huomiota olemalla tämän lähellä, kommunikoimalla hänen kanssa tai huomioimalla hänen tilanteensa ja mielialansa. Huomioimisella voidaan tarkoittaa myös sitä, että ollaan tietoisia lapsen tekemisistä ja jos huomataan tämän joutuneen epämiellyttävään tilanteeseen, esimerkiksi liiallisten aistiärsykkeiden keskelle, voidaan tämä ohjata rauhallisempaan paikkaan. Haastateltavat kertoivat lapsen huomioimisesta seuraavasti:

”Koittaa ohjata heidät hieman sivummalle rauhalliseen ja turvalliseen ympäristöön”

” Et se heti tuntee, että niinku, että se saa olla siinä lähellä ja sitä autetaan.”

Herkän lapsen huomioiminen ei kuitenkaan aina ole yksinkertaista ja kaksi haastateltavista kertoivat seuraavaa:

”Meijän ryhmässä 18 lasta ja sitten oikeesti, että ne herkät lapset sieltä, että sä päivittäin osaat niinku ottaa ne huomioon, niin se on kyllä haastava tilanne.”

”No emmä aina niin onnistuneesti kohtaa.”

Vuorovaikutus (9). Toiseksi suurin osa vastauksista liittyi lapsen kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat vuorovaikutustilanteista herkän lapsen kanssa ja esittivät omia toimintatapojaan. Kasvattajan käytöksellä ja puheella on suuri vaikutus lapseen ja vastaajat nostivat merkityksellisiksi asioiksi esimerkiksi rauhallisen puheen, kärsivällisyyden ja vastavuoroisen keskustelun. Haastateltavat kertoivat vuorovaikutustilanteesta seuraavaa:

”Kuunnellen ja justii sillä tavalla, aika varovastikki, et sä et oo niinku, mee liian vahvasti sinne heti tieks niinku höpöttää.”

”Asioitten aika tarkka ehkä selvittäminen koska tuntuu et nää lapset jotka on herkkiä niin on kokenu niin syvältä sen loukkauksen vaikei ois tarvinnu loukkaantua.”

Tiedostaminen (6). Kaikki neljä haastateltavaa kokivat herkkyyden tiedostamisen olevan edellytys oikeanlaisen kohtaamistavan luomiselle ja lapsen ymmärtämiselle.

”Se että mä ihan oikeasti hyväksyn sen lapsen sellasena ku se on enkä yritä muuttaa sitä vaan muutan itseäni ja sitten yritän niinku nähä miten mun pitäis toimia sen lapsen kanssa.”

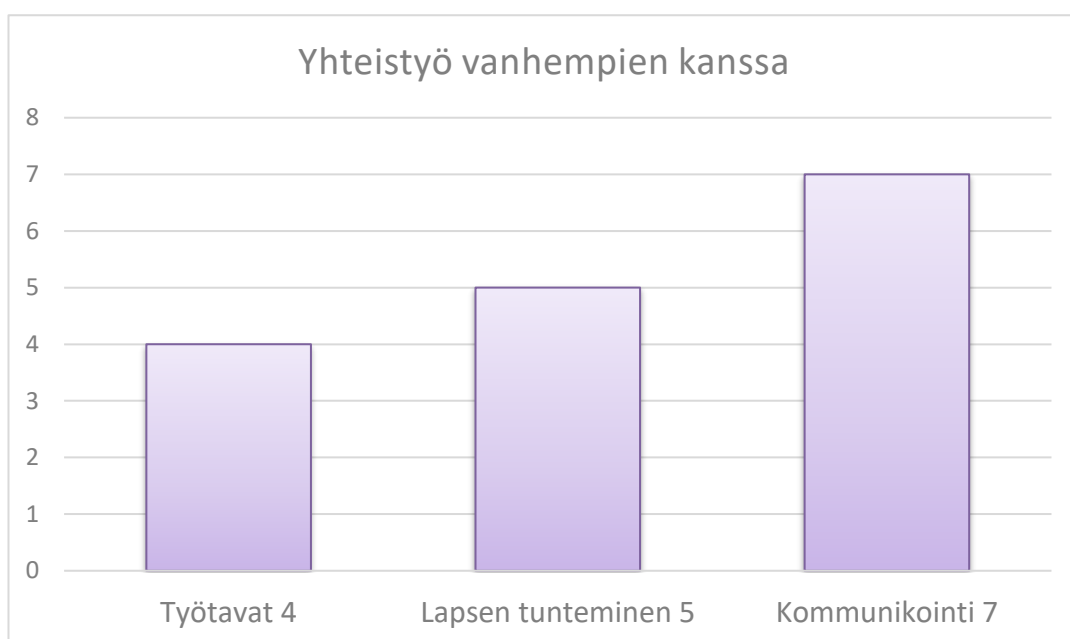
”Tärkeitä, et tiedostaa sen lapsen herkkyyden.”

Yksi haastatteluun osallistuneista lastentarhanopettajista on itse erityisherkkä ja pystyy tämän pohjalta ymmärtämään lapsia erittäin hyvin. Hän kertookin pyrkivänsä huomioimaan lapsia, kuten toivoisi itseään kohdeltavan:

*”Yritän kohdella heitä niin kuin haluaisin itseäni kohdeltavan eli ohjaisin hie-
man sivummalle ja tekisin heidän olonsa mukavaksi ja [...] yleensä todella
rauhallisella äänellä puhuminen auttaa.”*

9.10 Yhteistyö vanhempien kanssa

Kysymyksessä 10 käsiteltiin yhteistyötä vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa tehtävä työ on keskeisessä osassa herkän lapsen huomioimista, sillä kotiolot vaikuttavat suoraan siihen, miten lapsi päiväkodissa käyttäytyy. Tieto lapsen ominaisuuksista ja yhteisymmärrys toimintatavoista on niin lapsen, vanhempien kuin päiväkodin työntekijöiden etu. Kysymykseen saadut vastaukset jakaantuivat alateemoiksi kommunikointi, informaatio ja työtavat (ks. Kuvio 10).

Kuvio 10. Yhteistyö herkän lapsen vanhempien kanssa.

Kommunikointi (7). Suurin osa vastauksista liittyi vanhempien kanssa kommunikointiin. Kolme neljästä haastateltavasta korosti avoimen keskustelun merkitystä yhteistyösuhteen kehittämisessä.

”Yrittää pitää avoin keskustelu kaikesta.”

”Avoin keskustelu, sehän on kaiken a ja o.”

Täysin ongelmatonta ei kommunikointi kuitenkaan ole ja välillä voi kulua aikaa, ennen kuin päiväkodin työntekijät ja vanhemmat ovat yhteisymmärryksessä lasten asioissa.

”Ku alkas kertoa että nyt ei kovin hyvin mee nii sitähän ei otettu kovin hyvin vastaan [...] löyty tää yhteinen sävel ku oli niinku useampi vanhempainvartti.”

Lapsen tunteminen (5). Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat, että voidakseen työskennellä sujuvammin lasten kanssa, tulee heidän saada mahdollisimman paljon tietoa heidän ominaisuuksistaan, tarpeistaan ja erityispiirteistään. Informaation kulkeminen molempiin suuntiin, sekä vanhemmilta päiväkodin työntekijöillä että toisinpäin on tärkeää, sillä lapsi voi käyttäytyä hyvin eri tavalla päiväkodissa kuin kotioloissa.

”Alko jo niinku näkyä senkin lapsen vahvuudet ku löyty se oikee kohtaamistapa.”

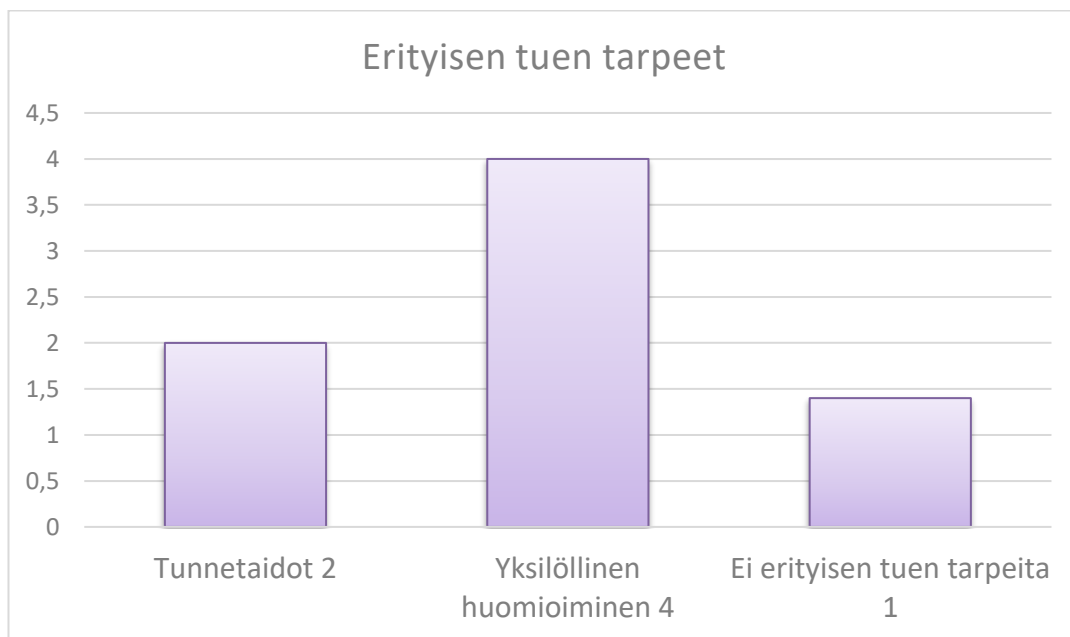
”Ku tiedostaa ja tuntee hyvin lapsensa, niin ne (vanhemmat) ottaa hyvin myös vastaan.”

Työtavat (4). Kaksi haastateltavista kertoi erilaisista työtavoista, joita vanhempien kanssa tavataan käyttää. Näitä ovat säännölliset tapaamiset, dokumentointi sekä tarvittaessa kolmiportainen tuki. Jos lapsen tilanteessa on jotakin erityistä, voidaan aina järjestää lisätapaamisia ongelman ratkaisemiseksi.

”Kaksi keskustelua, yksi syksyllä ja yksi keväällä [...] tottakai ollaan jatkuvasti kuulolla jos on jotain erityistä mistä halutaan keskustella.”

9.11 Erityisen tuen tarpeet

Kysymyksessä 11 tarkasteltiin sitä, millaisia erityisen tuen tarpeita herkillä lapsilla saattaa olla. Herkkien lasten erityisen tuen tarpeet jakaantuivat kolmeen teemaan, tunnetaitoihin ja yksilölliseen huomioimiseen ja siihen, ettei erityisen tuen tarpeita ole (ks. Kuvio 11).

Kuvio 11. Herkän lapsen erityisen tuen tarpeet.

Tunnetaidot (2). Yksi haastateltavista kertoi kahdessa kommentissa herkkien lasten saattavan tarvita tukea tunteiden säätelyyn ja käsittelyyn.

”Pitää saada niinku tosi paljon apua aikuiselta tunteiden säätelyyn ja pettymyksen sietämiseen.”

Yksilöllinen huomioiminen (4). Kolme haastateltavista kertoi, että herkillä lapsilla saattaa olla sellaisia erityisen tuen tarpeita, että lapset vaativat tarkempaa yksilöllistä ohjeistusta ja ohjausta. Tilanteiden tarkka läpi käyminen voi riittää joillekin ja tarvittaessa voidaan ottaa käyttöön kolmiportainen tuki. Lapsen erityispiirteiden huomioimisella ja niihin vastaamisella on myös iso merkitys lapsen hyvinvoinnille.

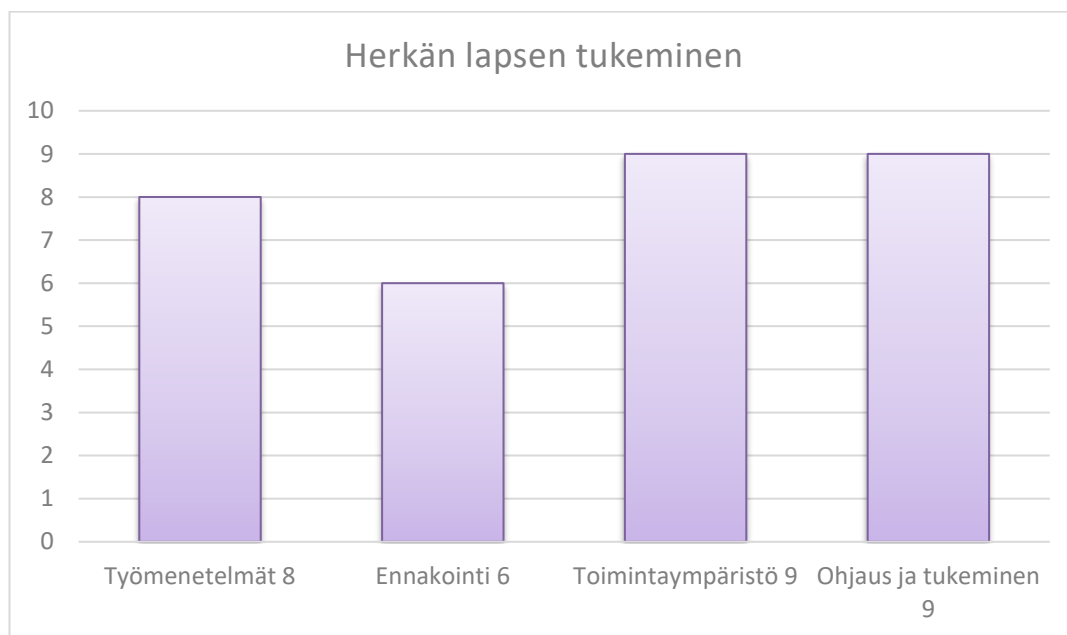
”Yksilöllisesti sitte ohjaa enemmän, että ne saa sen oman ohjeen.”

”Käydään niinku yksin heidän kanssan joku tilanne läpi.”

Ei erityisen tuen tarpeita (1). Yksi vastaajista lisäsi, että yleensä herkkien lasten kanssa ei tarvitse mennä erityisen tuen menetelmiin, vaan huonon tai vetäytyvän käytöksen syyksi huomataan herkkyyys, ja tähän osataan reagoida tarvittavalla tavalla.

9.12 Herkän lapsen tukeminen

Kysymyksessä 12 selvitettiin, millaisia keinoja päiväkodeissa käytetään herkkien lasten tukemiseen. Vastaukset jakaantuivat neljään alateemaan, joita ovat työmenetelmät, ennakointi, toimintaympäristö sekä ohjaus ja tukeminen. Vastaukset kuvattu kuviossa 12.

Kuvio 12. Herkän lapsen tukeminen.

Ohjaus ja tukeminen (9). Kolme neljästä haastateltavasta nosti tässä osiossa esiin erilaisia omaan toimintaansa liittyviä tapoja, joilla he tukevat herkkää lasta ja kannustavat tätä tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee rohkaisua.

”Selvittämällä tilanteen.”

”Jos on joku uus toimintatilanne, nii herkkä lapsi tarvitsee monesti enemmän aikaa sit siihen totuttelemiseen.”

”Saa seurata vaikka enemmän sivusta ja et sitte ei pakota osallistumaan heti.”

Toimintaympäristö (9). Kaikki neljä haastateltavaa nostivat esiin erilaisia ympäristöön ja päiväkodissa tapahtuviin tilanteisiin liittyviä toimintatapoja, joiden tarkoitus on tehdä päivästä lapsille vähemmän kuormittava ja stressaava.

“Antamalla aikaa.”

”Pukemistilannekki et ku puetaan näitä lapsia niin se on rauhallinen.”

”Ryhmän jakaminen pienempiin ryhmiin jotta on vähemmän lapsia vähemmän melua ja enemmän aikaa.”

Työmenetelmät (8). Kolme neljästä haastateltavasta nosti esiin erilaisia työmenetelmiä, joita herkkien lasten tukemisessa käytetään. Näitä ovat erilaiset hahmottamiseen ja oppimiseen liittyvät menetelmät sekä työyhteisöön liittyvät toimintatavat, kuten päiväkodin työntekijöiden vaihtuvuuden minimoiminen.

”Yksi keino on näiden kuvien käyttäminen [...] on tosi tärkeää että on päivän aikataulu koska se helpottaa lapsia ajan opettelussa.”

”Yritetään pitää samat aikuiset samoissa ryhmissä mahdollisimman pitkään.”

Ennakointi (6). Kolme neljästä haastateltavasta kertoi tukevansa herkkiä lapsia ennakoidulla tulevia tilanteita ja antaen näin lapselle aikaa valmistautua erilaisiin tapahtumiin tai siirtymätilanteisiin. Tilanteita ennakointiin esimerkiksi sanoittamalla tai kuvittamalla tilanteita lapsille.

”Herkkien lasten tulee tietää mitä seuraavaksi tapahtuu jotta he ehtivät valmistautua ja ajatella että okei, tätä tapahtuu seuraavaksi.”

”Ja siirtymätilanteet että niitä valmistellaan.”

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten lastentarhanopettajat huomioivat herkät lapset päiväkodissa. Tutkimuksella haluttiin myös selvittää, kuinka tietoisia päiväkodin henkilökunta on herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista sekä millaisia vahvuuksia ja haasteita herkillä lapsilla esiintyy. Tuottamalla tietoa herkkään lapseen liittyvistä ominaisuuksista sekä siitä, mitkä tavat lastentarhanopettajat ovat kokeneet parhaiksi herkkien lasten kanssa toimimiseen, voimme edesauttaa sitä, että kasvatustehtävissä työskentelevät henkilöt voivat entistä paremmin kohdata herkät lapset.

Tutkimuksen mukaan herkät lapset huomioidaan päiväkodissa monin eri keinoin. Pohjana huomioimiselle toimii tietoisuus lapsen herkkyydestä. Huomioimiskkeinoina toimivat lapsen yksilöllisten tarpeiden tukeminen ja ohjaaminen, ympäristön rauhoittaminen ja aistiärsykkeiden karsiminen sekä muutostilanteiden ennakointi. Myös rauhallinen ja turvallisuutta huokuva vuorovaikutus on keskiössä, sillä herkät lapset aistivat toisten tunnetiloja. Rauhallisella olemuksella on usein rauhoittava vaikutus myös lapseen. Haastatteluun osallistuneiden lastentarhanopettajien tietämys on tutkimuksen mukaan hyvällä tasolla ja tietoisuus herkkyyteen liittyvistä asioista viime vuosina kasvanut. Herkkien lasten vahvuuksista nousivat esiin empaattisuus ja toisten huomioiminen, haasteellisina taas näyttäytyvät erilaiset muutostilanteet sekä sosiaaliset tilanteet, jossa lapsen tulee olla esillä tai tehdä jotakin uutta.

Haastateltavat kertoivat herkkyyden ilmenevän monin eri tavoin riippuen lapsesta ja vaikka samankaltaista käytöstä ilmenee, ei voida tehdä yksiselitteistä tulkintaa herkkyyden ilmenemisestä. Herkkien lasten kuvailtiin useimmiten olevan arkoja ja hitaasti lämpiäviä, mutta myös vilkkaita ja riehakkaita. Herkkyyttä luokiteltiin sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen herkkyyteen, joista sosiaalinen herkkyyden on tutkimuksemme perusteella yleisin osa-alue. Haastateltavat kuitenkin korostivat herkkyyksien esiintyvän usein päällekkäin. Herkkyyteen katsottiin kuuluvan kyky samaistua vahvasti muiden tunteisiin sekä ylipäättään tuntea syvemmin sekä ympäristöön että omaan sisäiseen maailmaan liittyvät asiat.

Herkkä lapsi tarvitsee omaa tilaa palautuakseen ja haluaa leikkiä välillä yksinkin. Tässä tarvitaan usein aikuisen tukea, jotta lapsi saa tarvitsemansa rauhan ja tilan. Aikuisen herkkyyttä ja havainnointikykyä tarvitaan hankalien tilanteiden tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen. Tilanteiden tunnistamista helpottaa avoin ja aktiivinen yhteistyö vanhempien kanssa. Näin tieto lapsen ominaisuuksista ja käytöksestä liikkuu taholta toiseen ja sekä kotona että päiväkodissa voidaan toimia herkälle lapselle soveltuvalla tavalla. Herkän aikuisen on helppo tunnistaa herkkä lapsi, mutta miten käy tilanteessa, jossa esimerkiksi kumpikaan herkän lapsen vanhemmista ei ole herkkä tai kiinnostunut aiheesta?

Herkkää lasta tuetaan päiväkodissa erilaisin ympäristöön ja arjen toimintoon liittyvin keinoin. Ympäristön kannalta tärkeintä on riittävä tila, rauhallisuus ja se, ettei aistiärsyksiä ole liikaa. Ennakoitavuus ja rutiinit tukevat herkän lapsen tasapainoa. Ihanteellista olisivat pienet lapsiryhmät ja suuri fyysinen toimintaympäristö. Siirtymätilanteiden porrastaminen, pukemis- ja ruokailutilan rauhoittaminen sekä tilanteiden ennakointi helpottavat päivien kulkua sekä aikuisten että lasten näkökulmasta. Lapselle tärkeää on myös psyykinen turvallisuus: vuorovaikutussuhteen tulee olla lämmin ja rauhallinen, lapsen kanssa tulee selvittää tilanteet ja antaa hänelle ymmärrystä, tukea ja turvaa.

Herkillä lapsilla on kyky aistia ihmisten tunnetiloja ja ilmapiirejä vahvasti. Herkkien lasten kerrottiin olevan sekä ujoja ja arkoja, että rohkeita ja vilkkaita, mutta sisäinen herkkyyys, reaktioherkkyyys ja vahvat aistikokemukset näyttävät kuitenkin olevan sekä sisään- että ulospäinsuuntautuneita herkkiä lapsia yhdistävä tekijä. Myös tunteiden säätely on keskeinen herkkyyteen liittyvä asia. Voidessaan hyvin herkkä lapsi on hyvinkin lämmin ja huomaavainen, mutta kuormittuessaan esimerkiksi liiallisten aistiärsykkeiden myötä, voi käytös muuttua päinvastaiseksi. Mikäli lapsen käytöksen syyksi ymmärretään herkkyyys ja esimerkiksi aistikuormaa tai erilaisia sosiaalisia tilanteita helpotetaan, lapsi ei ylikuormitu eikä synny erityisen tuen tarpeita.

Luonteenpiirteillä on ymmärrettävästi vaikutusta myös lapsen sosiaalisiin tilanteisiin. Koska herkkä lapsi on usein arka ja tarkkailevainen, saattaa tilanteisiin heittäytyminen viedä joskus pitkän aikaa. Herkät lapset tarvitsevat paljon rohkaisua ja kannustusta sillä he ovat tarkkaavaisia paitsi ympäristöään, myös itseään kohtaan. Herkät lapset haluavat suoriutua hyvin ja ovat näin ollen taipuvaisia itsekriittisyyteen.

Herkkyyden tiedostamisen katsottiin olevan tärkeää herkün lapsen oikeanlaisessa kohtaamisessa. Jotta voidaan toimia lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, tulee ensin olla tietoinen tämän yksilöllisistä ominaisuuksista. Tietoisuus herkkyydestä on kasvanut viime vuosina ja lapsista lähtöisin olevan tarpeen lisäksi työntekijän oma kiinnostus aiheita kohtaan vaikuttaa tiedonhankinta. Kasvattajan sensitiivisyydellä on suuri merkitys herkün lapsen huomioon ottamisessa ja herkkyyden tukemisessa. Pohdimme, miten herkkien lasten psyykkisen turvallisuuden toteutuminen onnistuu, jos päiväkodin työntekijä ei omaa tarpeeksi sensitiivisyyttä tai kiinnostusta tällaiseen työskentelytapaan? Voiko lapsen herkkyyys ja ominaisuuksien oikeanlainen tukeminen jäädä tällöin huomaamatta?

Herkkien lasten vahvuus liittyy toisten huomioimiseen. Pienet eleet, lohduttaminen, auttaminen ja muiden tunteisiin reagoiminen ja samaistuminen nousivat eniten esiin. Myös empatiakyky osoittautua selkeäksi vahvuudeksi. Muiden ihmisten suhtautuminen herkkään lapseen ja tämän käytökseen vaikuttaa siihen, millainen kuva tälle itsestään rakentuu, näyttäytyykö herkkyyys ja syvällisyys rikkautena vai nähdäänkö sen hankaloittavan elämää. Jos lapsi on kasvanut turvallisessa ja ymmärtävässä kodissa, on todennäköisempää, että herkkyyys muodostuu voimavaraksi.

Herkkien lasten haasteet liittyvät muutostilanteisiin ja ärsykkeiden suureen määrään. Herkkä lapsi ahdistuu epätietoisuudesta ja esimerkiksi vaihtuvat työntekijät tai ennalta-arvaamaton tapahtuma päiväkodissa voi saada lapsen hermostuneeksi, itkuseksi tai ahdistuneeksi. Vaikka herkün lapsen vahvuuksiin kuuluu toisten huomioiminen, sosiaaliset tilanteet osoittautuvat toisaalta myös todella haastaviksi. Herkkä lapsi saattaa loukkaantua herkästi tai ymmärtää tilanteita väärin. Myöskään ystävien saaminen ei aina ole helppoa, sillä hiljainen ja arka lapsi ei lähesty muita

kovin helposti, vaikka haluaisikin seuraa. Myös tilanteet, joissa toimitaan muiden edessä ovat haastavia ja voivat aiheuttaa lapsessa vahvan vastareaktion.

Herkkien lasten kanssa toimiminen vaatii siis hienovaraisuutta, huomioimista sekä tietoa kunkin herkän lapsen yksilöllisistä ominaisuuksista ja tarpeista. Väärinymmärretty herkkä lapsi saattaa pitkäänkin vaikuttaa vihaiselta ja hyökkäävältä tai ahdistuneelta ja itkuiselta. Rauhallinen, lämmin ja aikaa antava kohtaamistapa luovat herkälle lapselle mahdollisuuden puhjeta kukkaan, jolloin lapsen vahvuudet, empatisuus, luovuus ja syvällisyys pääsevät esiin. Oikea kohtaaminen helpottaa paitsi yhteistyötä lapsen kanssa, tukee tämän itsetunnon ja minäkuvan positiivista rakentumista.

Yksi haastateltavistamme työskentelee tällä hetkellä esikoulussa lastentarhaopettajana. Pohdimme, minkälaista vaikutusta tällä on opinnäytetyömme kannalta ja vaikuttaako se vastausten luotettavuuteen. Vastauksia voidaan kuitenkin pitää luotettavana ottaen huomioon, että vastaajan nykyisellä työympäristöllä ei ole suurta merkitystä hänen vastauksiinsa, sillä vastaukset pohjautuvat hänen kokemuksiinsa herkkyydestä päiväkodissa työskennellessään. Katsomme myös, että opinnäytetyön aiheemme *herkkien lasten tukeminen päiväkodissa* ei ole harhaanjohtava, sillä kyseessä on lastentarhanopettajien näkemyksiä herkkien lasten tukemisesta ja jokainen vastaajista on lastentarhanopettaja ja työskentelee tai on työskennellyt päiväkodissa.

11 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheen valinta oli helppoa. Mielestämme aihe on erittäin tärkeä, sillä halusimme tuoda herkkien lasten asemaa enemmän näkyville ja lisätä kasvattajien näkemystä herkkyydestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Varhaiskasvatus tutkimusalueena on hyvin mielenkiintoinen. Jokainen lapsi on erityinen ja jokaisella lapsella on omat henkilökohtaiset tarpeensa. Tämä takia halusimme nostaa esiin niistä erityisyyksistä yhden, meitä koskettavan aiheen. Lisäksi päiväkodin kiireys ja herkkyyden tai muiden ominaisuuksien tukeminen saattaa olla hankalaa kiireen keskellä. Tämän opinnäytetyön avulla toivomme, että kasvattajat saavat uusia näkökulmia tai syventävät jo aiempaa kokemusta herkkyydestä ja sen tukemisesta päiväkodissa. Aiheen valitsemiseen vaikutti myös oma kiinnostuksemme herkkyyttä kohtaan omien luonteenpiirteidemme pohjalta.

Herkkyys oli meille jo ennestään kohtalaisen tuttu aihe ja pohdimme, kuinka tietoisia tästä aiheesta yleisesti ollaan. Tästä johtuen päätutkimuskysymykseksi valikoitui, miten herkkät lapset huomioidaan päiväkodissa ja alatutkimuskysymyksesi miten tietoisia henkilökunta on herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista. Koska herkkyyteen liitetään usein negatiivisia mielikuvia, päätimme tutkia, miten herkkyyys näyttäytyy vahvuutena ja toisaalta millaisia haasteita siihen liittyy. Tästä tuli toinen alatutkimuskysymyksemme.

Mielenkiintoista oli huomata, että monelle haastateltavista herkkyyys näyttäytyi positiivisena, yhtenä lapsen vahvuuksista, mutta syvällisenä asiana. Herkkyyys nähtiin osana lapsen ominaisuuskokonaisuutta ja herkkä lapsi voi olla luonteeltaan niin menävämpi kuin rauhallisempi. Mielenkiintoista oli myös huomata, että herkkyyttä ei lokeroida tiettyyn luonteenpiirteeseen tai tietynlaiseen käyttäytymiseen. Oli ilo nähdä, miten itselle läheinen aihe ilmenee varhaiskasvatuksen ammattilaisille, huolimatta siitä, että joskus herkkyyys saatetaan nähdä negatiivisena asiana.

Halusimme kerätä tutkimusaineiston tekemällä haastattelut, koska näin ollen saisimme laajempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa tutkimastamme aiheesta. Lähetimme haastattelukysymykset etukäteen haastateltavillemme ja liitimme lomakkeen alkuun pienen alustuksen herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista, sillä

halusimme että haastateltavamme ehtivät pohtia aihetta hieman etukäteen. Haastattelu toimi aineistonkeruumenetelmänä hyvin, mutta huomasimme haastattelujen edetessä ja erityisesti aineiston analysointi vaiheessa, että kysymyksemme toistavat hieman itseään ja saimme paljon samankaltaisia vastauksia eri kysymyksiin. Kysymyksiä olisi siis voinut olla vähemmän tai niiden samankaltaisuuksiin olisi voinut kiinnittää enemmän huomioita. Haastatteluotanta oli melko pieni, mutta sillä ei ole vaikutusta haastattelun luotettavuuteen negatiivisesti. Haastattelu pohjautuu lastentarhanopettajien näkemyksiin ja heidän omiin ajatuksiin herkkyydestä, mikä tekee vastauksista todellisia ja näin ollen luotettavia. Isompi haastatteluotanta mahdollistaisi vastausten toistettavuuden vertailun. Tässä tutkimuksessa haluttiin kuitenkin tutkia henkilökohtaisia näkemyksiä herkkyydestä, joten otos on validi tätä tutkimusta ajatellen.

Kaikki haastateltavamme olivat lähtökohtaisesti tietoisia ja jossain määrin kiinnostuneita herkkyydestä ja haastatteluista selvisi, että herkkyydestä tiedetään nykyään enemmän. Mielestämme on erittäin tärkeää, että lastentarhanopettajat tiedostavat lapsen eri ominaisuuksia ja osaa ottaa ne huomioon. Lapsen kannalta on erityisen tärkeää, että hän saa tukea ja vahvistusta ominaisuuksilleen, jotta hänestä kasvaa itsevarma ja omat vahvuutensa tunnistava aikuinen. Omien heikkouksien tunnistaminen on yhtä lailla tärkeää. Tähän tarvitaan lastentarhanopettajaa, joka tukee, kannustaa ja rakastaa lasta sellaisena kuin hän on.

Pohdimme miten tutkimuksesta voisi tehdä jatkotutkimuksen ja mieleemme tuli hyvin vahvasti se, miten paljon kasvattajan sensitiivisyys vaikuttaa lapsen herkkyyteen. Jatkotutkimus voisikin olla kasvattajan sensitiivisyyden tai olemattoman sensitiivisyyden vaikutus herkkään lapseen. Lisäksi herkkyyden ilmenemistä voisi tutkia poikien ja tyttöjen välillä, miten se näyttäytyy ja onko pojille ja tytöille ominaisempaa tietynlainen herkkyyys. Tähän tutkimukseen olisi syytä ottaa isompi otanta ja suorittaa se kvantitatiivisena tutkimuksena. Sielullinen herkkyyys.

Meille herkkyyys oli entuudestaan tuttu aihe, mutta saimme siitä huolimatta lisää informaatiota kirjallisuuden ja tutkimuksen myötä. Syvällisempi tietämys herkkyy-

destä auttaa meitä työskentelemään herkkien lasten parissa. Yksilöllistä huomioimista ei voi korostaa liikaa kenenkään lapsen kohdalla, sillä jokainen lapsista on oikeutettu yksilölliseen huomioimiseen ja tulla kohdelluksi samanarvoisena kuin muut, niin myös herkät lapset. Herkkyys on jokaisella oma henkilökohtainen tunne ja herkän lapsen kanssa työskenneltäessä herkkyys on otettava huomioon, sillä se takaa lapsen oikeuden olla oma itsensä ja saada samanarvoista kohtelua muiden kanssa. Koemme, että ammatillinen näkemyksenne on syventynyt entisestään. Eri-laisten lähestymistapojen ja herkkyiden tukemismuotojen myötä mielenkiintomme herkkyyttä kohtaan on lisääntynyt. Tietoisuus herkkyydestä ja sen ilmenemismuodoista on aina ollut läsnä, mutta nyt uudenlaiset menetelmät tukea herkkiä lapsia on kasvattanut meitä ja voikin sanoa, että koko opinnäytetyön tekemisprosessi on ollut melkoista oppimista ja kasvamista. Huolimatta siitä, että asuimme opinnäytetyön tekemisen aikana eri kaupungeissa, olemme pystyneet toteuttamaan sellaista tutkimusta mitä halusimme ja suunnittelimme. Opinnäytetyöprosessi on vahvistanut niin meidän osaamistamme ja tietoisuutta herkkien lasten tukemisesta, mutta myös omien herkkyyksien tukemisessa.

LÄHTEET

Antila, S-M. 2015. Lastentarhanopettajien käsityksiä emotionaalisesta työstä varhaiskasvatuksen muuttuvissa ympäristöissä. Kasvatustieteen yksikkö. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 20.3.2018. <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98339/GRADU-1451909277.pdf?sequence=1>

Aron, E. 2013. The highly sensitive person. Kensington.

Aron, E. N. 2013. Erityisherkkä ihminen. 3. painos. Helsinki. Nemo.

Harkoma, S. 2016. Aikuisen pedagogisen sensitiivisyyden kehittäminen taaperoryhmässä toteutetun PedaSens-intervention avulla. Pro-gradu-tutkielma. Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Viitattu 20.3.2018. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/168186/sivi_harkoma_pg_201x.pdf?sequence=2

Heinonen-Guzejev, M. 2009. Noise sensitivity- medical, psychological and genetic aspects. Department of Public Health. University of Helsinki. Viitattu 27.3.2018. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20384/noisesen.pdf?sequence=2>

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. Graduryhmä. Viitattu 28.3.2018. http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 7.painos. Yliopistopaino. Helsinki.

Itsetunto. Väestöliitto, nuoret. 2018. Viitattu 21.3.2018. <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/itsetunto/>

Järvinen, M., Laine A. & Hellman-Suominen K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki.

Keltikangas-Järvinen L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. 3. painos. WSOY. Helsinki.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. PS-kustannus. Jyväskylä.

Kojonen-Kyllönen, M-T-K. 2012. Kokemuksia ja havaintoja herkkyydestä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipsykologia. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 28.3.2018. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/34048/Kokemuksia%20ja%20havaintoja%20herkkyydesta%20Tiina%20Kojonen-Kyllonen.pdf?sequence=5>

- Korhonen, S-T. 2016. Kasvattajan sensitiivisyys vuorovaikutuksessa lapsen kanssa päiväkodin ohjatun toiminnan aikana. Pro-gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.3.2018. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49722/URN:NBN:fi:jyu-201605112495.pdf?sequence=1>
- Malinen, B. 2010. Elämää kahlitseva häpeä. Helsinki. Taitto Taittopalvelu Yliveto Oy.
- Mattila, J. 2014. Herkkyys ja sosiaaliset pelot. Helsinki. Taitto Keski-Suomen Sivu Oy.
- Paanasalo, M. 2017. ”Vihdoinkin tälle tavalleni olla ihminen on nimi”: Erityisherakkyys yksilön ja sosiaalisen rajapinnalla. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiaalipsykologian pro gradu-tutkielma. Viitattu 20.3.2018. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/101291/GRADU-1496238768.pdf?sequence=1>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Sisällönanalyysi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 8.3.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 8.3.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Validiteetti. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 28.3. 2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Tutkimusongelmat. KvaliMOTC – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 9.4.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_1.html
- Satri, J. 2014. Sisäinen lepatus. Herkän ihmisen tietokirja. Helsinki. Basam Books Oy
- Suomen erityisherkat ry. 2017. Erityisherakkyys. Viitattu 22.3.2018. <https://www.erityisherkat.fi/erityisherakkyys/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tähtinen, A-M. 2015. Erityisherkkä lapsi päivähoitossa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.3.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/94152/tahtinen_anna-ma-tilda.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varhaiskasvatuslaki. 540/2018. Viitattu 27.10.2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp447551952>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Määräykset ja ohjeet. Opetushallitus. Tampere. Suomen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print. Viitattu 28.3.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Ylihärsilä, V. 2014. Peruskouluikäisen lapsen minäkuva ja sen yhteys tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmiin. Pro-gradu-tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Viitattu 21.3.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96631/GRADU-1421940902.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITE 1

1(1)

HAASTATTELULOMAKE

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää, miten herkät lapset huomioidaan Vaasan alueen päiväkodeissa. Tutkimuskohteina ovat varhaiskasvatuksessa työskentelevät lastentarhanopettajat.

Tutkimuksen myötä pyrimme lisäämään tietoisuutta herkkyydestä moninaisena ja yksilöllisesti ilmenevänä temperamentti piirteenä. Haluamme lieventää nykyään paljon puhutun erityisherkkyyden ja ns. normaaliuden vastakkainasettelua ja kiinnittää huomiota siihen, ettei asia ole näin mustavalkoinen. Herkkyys on yksilöllinen, ja ehkä vain yhdellä osa-alueella ilmenevä piirre, mutta silti aina kokijalleen todellinen ja voimakas kokemus, jota ei tule sivuuttaa.

Herkkyys koostuu kehollisista tuntemuksista ja aistiherkkyydestä, mikä on synnynäinen psykofyysinen ominaisuus. Herkkyys on synnynäistä, mutta ympäristöllä ja kasvatuksella on vaikutusta siihen, minkälaiseksi herkän ihmisen persoonallisuus muodostuu. (Satri 2014, 13& 17-18.) Herkkyys luokitellaan fyysiseksi, psykiseksi ja sosiaalisesti herkkyydeksi (Satri 2014, 23-24). Erityisen sensitiivisille eli herkille lapsille on tyypillistä pikkutarkkuus ja reagoitiherkkyys. (Satri 2014, 114-115.) Aistiherkkyydessä painottuu yleensä herkkyys äänille, hajuille ja visuaalisille ärsykkeille, kuten väreille ja valoille. (Satri 2014, 23.)

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Miten määrittelet herkkyyden?
2. Millaisia päiväkodissanne olevat/olleet herkät lapset ovat?
3. Kuinka tietoisia päiväkodin työntekijät ovat herkkyydestä ja siihen liittyvistä ominaisuuksista?
4. Millaisia ominaisuuksia herkillä lapsilla mielestäsi on?
5. Millaisissa tilanteissa herkkyys tulee esiin voimavarana?
6. Millaisissa tilanteissa herkkyys voi aiheuttaa haasteita?
7. Mikä on yleisin osa-alue, jossa päiväkotinne lapsilla esiintyy herkkyyttä?
Fyysinen, psyykkinen vai sosiaalinen?

8. Miten lapsen herkkyys näkyy päiväkodin arjessa?
9. Miten itse pyrit kohtaamaan herkän lapsen?
10. Millaista on yhteistyö herkän lapsen vanhemman kanssa?
11. Minkälaisia erityisen tuen tarpeita herkillä lapsilla saattaa ilmetä?
12. Millaisia keinoja päiväkodissanne käytetään herkkien lasten tukemiseen?